

IOM International Organization for Migration
OIM Organizația Internațională pentru Migrație

Analiza legăturii între comunitățile moldovenești de peste hotare (CMH) și Moldova

Prezentat de
Dr. Raviv Schwartz, CIMI
pentru
OIM – Moldova

Mai 2007

Cuprins

Sumar executiv.....	3
Exprimare de mulțumiri	6
Introducere	7
Context	7
Elucidarea termenilor	7
Notă metodologică	9
Structura raportului.....	9
Puncte forte	9
Concentrația demografică și geografică	9
Caracteristicile comunităților de migranți moldoveni	10
Legătura cu Moldova.....	10
Inițiative individuale / comunitare.....	11
Biserica.....	12
Punctele slabe.....	13
Nesiguranța ce rezultă din statutul ilegal al migranților	13
Punctele slabe percepute ale diasporei/comunităților migranților moldovenești.....	13
Prezența diplomaților moldoveni.....	14
Remitențe	15
Percepția identității de moldovean printre migranți	16
Comunicarea cu și din Moldova.....	17
Oportunități	18
Politica guvernului moldovenesc.....	18
Vicisitudinea statutului legal al moldovenilor în țările străine	18
Oportunități politice în țările de destinație	19
Societate civilă activă / suport pentru migranți	21
Comunicarea.....	21
Transportul spre Moldova	22
Agențiile de recrutare, selectare și plasare a forței de muncă.....	22
Utilizarea comunității diasporei pentru a petiționa guvernul țării de destinație	23
Amenințări	24
Cadrul legal ambiguu privind migrația.....	24
Divizarea lingvistică/culturală.....	24
Recomandări	27
Acorduri bilaterale.....	27
Rolul misiunilor diplomatice din Moldova.....	28
Comunicarea.....	29
Întoarcerea în Moldova.....	31
Votul în afara țării - VAT.....	34
Recomandări preliminare	36
Referințe.....	37
Anexa A	38
Anexa B:	40

Sumar executiv

Introducere

Scopul care a stat la baza inițierii acestui efort special de cercetare a fost de a ajuta autoritățile din Republica Moldova să formuleze o serie de politici care vor consolida legătura dintre migranți și patria lor. Culegerea datelor pentru această cercetare, care a constat în analiza literaturii relevante, interviuri oficiale, întâlniri neoficiale și corespondențe on-line limitate, a început odată cu vizita în Moldova în luna septembrie 2006 a expertului angajat de OIM și a inclus vizite în Italia (în decembrie 2006) și Moscova (în februarie 2007). În plus, au fost realizate o serie de interviuri concomitente în Israel, pe parcursul a peste 4 luni. În orice împrejurări, interviurile și întâlnirile neoficiale au avut loc cu participarea migranților (oameni simpli precum și lideri ai comunității) și alți reprezentanți cheie ai părților interesate (din guvern și societatea civilă).

Acest raport are o structură liberă conform cerințelor generale ale analizei SWOT, conținând o examinare a fenomenului în proces de cercetare, ce constă din perceperea punctelor sale forte și slabe împreună cu oportunitățile și pericolele care îl influențează. Deși structura (SWOT) a acestui document nu reprezintă neapărat prisma conceptuală ideală de analiză a acestui fenomen, ea ține în mod ideal să stimuleze discuția, care la rândul ei este menită să sensibilizeze politicienii asupra necesităților și sensibilităților migranților, precum și a-i ajuta să formuleze un set de politici mai eficiente și prietenoase pentru migranți și diasporă.

Inițial, sunt elucidați termenii utilizați în această cercetare - „diasporă” și „comunități moldovenești de peste hotare” (CMH), acordând atenție deosebită relevanței fiecăruia dintre ei pentru contextul moldovenesc.

Constatări

Punctele forte percepute ale CMH studiate includ: numărul lor mare și concentrația geografică în anumite centre urbane mari (cum ar fi Moscova); imaginea moldovenilor ca lucrători adaptivi, de încredere și motivați; natura organică a legăturii lor cu patria; existența inițiativelor voluntare individuale / comunitare destinate îmbunătățirii condiției CMH; și rolul activ al bisericii. Punctele slabe identificate au inclus: nesiguranța determinată de nestatornicia statutului legal al majorității migranților moldoveni peste hotare; nivelul relativ scăzut al coeziunii sociale dintre migranții moldoveni mai experimentați și cei mai recentți; numărul insuficient și indiferența percepută a misiunilor diplomatice moldovenești; absența unei ambasade italiene în Chișinău, utilizarea ineficientă a remitențelor (limitate aproape exclusiv la consumul personal al familiilor rămase acasă); lipsa mijloacelor regulate și de încredere prin intermediul cărora migranții moldoveni pot primi informații din patrie.

Au fost identificate câteva oportunități care ar putea facilita eforturile de constituire a unei legături mai puternice între CMH și Moldova. Ele sunt următoarele: o conștientizare mai mare din partea guvernului Republicii Moldova a necesităților și preocupărilor CMH; modificarea politicilor în unele țări de destinație care ar sugera simplificarea regulamentului privind migrația și o mai mare sensibilitate pentru acei migranți care deja locuiesc acolo; crearea condițiilor socio-politice care prevalează în unele țări de destinație și care oferă anumite oportunități, implicând atât autoritățile centrale și / sau locale cât și ONG-rile; deschiderea anumitor posibilități în sfera tehnologiei de comunicații; tendința multor migranți moldoveni de a vizita periodic Moldova; și rolul potențial pozitiv jucat de către agențiile de recrutare, selectare și plasare a forței de muncă. Printre pericolele ce afectează eforturile de consolidare a legăturii dintre Moldova și CMH sunt: cadrul legal ambiguu al țărilor de destinație cu privire la migrație;

divizarea lingvistică / culturală în cadrul CMH, care dezvăluie adevărata ființă a "identității naționale moldovenești"; și legătura din ce în ce mai slabă dintre generația a doua și a treia de migranți și patria lor.

Recomandări

Recomandările din acest raport nu sunt nici exhaustive, și nici sistematice, dar oferă o bază pentru o reconsiderare amplă a politicii existente. De asemenea, ele sunt, în unele cazuri, în concordanță cu recomandările prezentate în Planul Național de Acțiuni, elaborat de către BRI.

În ceea ce privesc acordurile bilaterale:

Ar fi necesar ca Guvernul Moldovei, în contextul relațiilor bilaterale cu țările de destinație ale CMH, să încheie acorduri cu privire la:

- Protejarea drepturilor umane fundamentale ale migranților
- Legalizarea sau „reglementarea” statutului lor și protecția drepturilor lor sociale
- Stabilirea unei „perioade de grație”, în decursul căreia migranții vor putea lucra și, în același timp, vor putea să-și legalizeze statutul
- Recunoașterea calificării profesionale /diplomelor a anumitor migranți calificați / cu studii.

În ceea ce privește funcționarea misiunilor diplomatice moldovenești, autorităților moldovenești li se recomandă:

- Să ia în considerare distribuția demografică a migranților în țările de destinație în vederea adoptării deciziilor privind amplasarea personalului consular
- Să repartizeze atașatii pe probleme de muncă, cu o pregătire specială, în anumite orașe-cheie de destinație
- Să facă lobby-ul necesar pentru deschiderea unei ambasade italiene în Moldova
- Să autorizeze personalul diplomatic cu abilitățile și resursele necesare pentru a realiza tipurile de programe care ar putea avea un impact însemnat asupra legăturii dintre CMH și patrie
- Să aloce resurse pentru organizarea evenimentelor socio-culturale în țările de destinație pentru naționali moldoveni

În ceea ce privește comunicațiile, se recomandă ca autoritățile relevante să ia în considerare:

- Posibilitățile de valorificare a tehnologiei de telefonie mobilă cu scopul de a îmbunătăți legătura informațională dintre CMH și Moldova
- Publicarea ziarelor comunităților moldovenești în țările de destinație, utilizând suportul instituțional extern precum și resursele comunității interne

Ambasadele și consulatele ar putea avea un rol mult mai activ în colectarea, simplificarea, clarificarea, distribuția și actualizarea multitudinii de informații cu privire la viața migranților în țările în care aceștia muncesc.

O altă instituție care ar putea avea un rol constructiv în facilitarea fluxului reciproc de informații dintre patrie și CMH sunt agențiile comerciale, care sunt din ce în ce mai mult sprijinite de către migranți pentru transferul de remitențe.

Reîntoarcerea în Moldova

În ceea ce privește întoarcerea temporară sau permanentă a moldovenilor în Moldova, se oferă următoarele recomandări.

- Trebuie întreprinse măsuri la această etapă timpurie pentru elaborarea unui sistem de cultivare în cadrul CMH a unei legături strânse cu Moldova și a sentimentului de apreciere a țării de origine, care ar putea lua forma unui cadru educațional oficial și neoficial, emisari culturali, vizite organizate în patrie etc.
- Trebuie explorate oportunitățile de studii în Moldova pentru tinerii moldoveni care locuiesc peste hotare, precum și variate forme de voluntariat, turism organizat, activități sociale etc. Acest efort merită a fi efectuat, chiar dacă scopul lor nu este reîntoarcerea permanentă în țară.

Votarea în afara țării - VAT

Preocuparea acestei cercetări cu privire la VAT este importanța simbolică pe care o oferă aceasta în consolidarea legăturii dintre comunitățile diasporei /migranților moldoveni și patria lor. Această cercetare a descoperit o mare insatisfacție printre migranți cu privire la realizarea VAT din ultimii ani. În ochii multora, procesul politic din Moldova este perceput ca fiind practic indiferent față de o mare parte a electoratului moldovenesc. Poate cea mai simplă explicație pentru neeficiența sistemului VAT este lipsa de dorință (electorală) a guvernului Moldovei de a facilita o participare înaltă la VAT. Dacă această evaluare este măcar parțial corectă, este cu certitudine necesar ca guvernul să facă un anumit efort pentru a facilita o rată înaltă de votare printre migranți.

Recomandări cu privire la VAT

- Un pas evident corect care trebuie făcut este organizarea unei extinse campanii apolitice de informare, cu scopul de a încuraja migranții moldoveni să-și exercite dreptul la vot.
- În cele din urmă, mai important decât o campanie de informare pentru creșterea participării la vot este angajamentul întregului corp politic moldovenesc față de importanța și integritatea sistemului VAT ca element simbolic important de atașament al moldovenilor aflați peste hotare față de țara lor de origine.

Exprimare de mulțumiri

Prezentul raport reprezintă rezultatul cercetării mele cu privire la Comunitățile Moldovenești de peste Hotare (CMH) în ultimele luni. Deși materialele și viziunile prezentate aici țin doar de responsabilitatea autorului, mai multe instituții și persoane fizice au avut o contribuție importantă în efectuarea acestui studiu. În primul rând, recunoaștem rolul principal al biroului OIM în Moldova pentru inițierea acestei cercetări, ghidând bazele ei conceptuale și metodologice și facilitând nenumăratele aranjamente logistice și tehnice. În special le mulțumesc colaboratorilor OIM, lui Martin Wyss, Simion Terzioglo, George Gigauri și în special lui Andreas Pettersson, fiecare dintre ei demonstrând răbdare, flexibilitate și prudență pe parcursul desfășurării acestui proiect. Ilan Cohn, angajat al OIM în Moldova și mai târziu al CIMI, a fost de asemenea de mare ajutor. Eforturile cercetărilor mele în Italia, Rusia și aici în Israel nu s-ar fi încununat cu succes fără străduința și profesionalismul câtorva persoane. Acestea sunt Raffaella Greco (OIM Roma), Anna Rubtsova (OIM Moscova), Piotr Dmitriyevsky (interpret în Moscova) și Anastasia Zabrodina (colaboratorul meu științific în Israel). Sunt foarte recunoscător colegilor mei de la CIMI (Randi Garber, Noa Roth, Danny Pins și Arnon Mantver) pentru suportul lor și călăuzire pe parcursul desfășurării acestui proiect de cercetare. În cele din urmă, sunt foarte îndatorat numeroșilor migranți, care mi-au acordat generos din timpul lor și ale căror viziuni constituie esența acestei cercetări. Mulți dintre cei pe care i-am întâlnit au fost extrem de binevoitori și au arătat o demnitate care era cu adevărat uimitoare. Întâlnirea cu ei și interviuarea lor a fost cea mai umilă experiență pentru mine și sincer sper ca această cercetare va contribui câtuși de puțin la discuțiile printre persoanele guvernamentale și ne-guvernamentale, care afectează viețile lor.

Introducere

Context

În prezent, aproximativ un sfert din populația aptă de muncă din Moldova se află peste hotare. Conform Anchetei Forței de Muncă (AFM) elaborată de către Biroul Național de Statistică, numărul migranților a crescut de la mai puțin de 100.000 în 1999 la mai mult de 400.000 spre sfârșitul anului 2005. Majoritatea migranților moldoveni (aproximativ 59%) se găsesc în Rusia, majoritatea dintre ei sunt bărbați angajați în construcție. Italia de asemenea este o destinație semnificativă pentru migrații moldoveni (aproximativ 17%) cum sunt, în măsură mai mică, și celelalte țări „latine” – Portugalia și Spania. Alte destinații includ Ucraina, Franța, Grecia, Israel, Turcia, Cipru și România (Lucke ș.a., 2007). Datele exacte privind migrația moldovenilor sunt în mare măsură evazive. În special, monitorizarea fluxului de migranți iregulari (adică, care nu se află legal sau nu sunt „înregistrați” în țara lor de destinație) este practic imposibilă. Se afirmă că în unele țări de destinație, numărul migranților moldoveni care locuiesc acolo ilegal este de aproape două ori mai mare decât cei care se află acolo legal. Atunci nu este surprinzător faptul că estimările privind numărul de migranți variază în mod dramatic. De exemplu, conform AFM, numărul migranților moldoveni în anul 2004 era de 354000, pe când conform datelor recensământului, numărul era considerabil mai mic - 242000. Unele estimări ale numărului total al migranților moldoveni peste hotare a depășit 800000. Prin urmare, tendința migrației este atât de predominantă, încât circa o treime din produsul intern brut al țării este format din remitențele trimise de către lucrătorii migranți familiilor lor în Moldova. Numărul migranților, precum și volumul remitențelor, au crescut continuu din 1999, fără nici o indicare a faptului că această tendință ar poate fi inversată (Lucke ș.a., 2007).

Într-adevăr, provocările impuse de către aceste tendințe sunt substanțiale și cu implicații majore. La baza inițierii acestui efort special de cercetare a stat scopul de a ajuta autoritățile din Republica Moldova să formuleze o serie de politici care vor consolida legătura dintre migranți și patria lor. Se presupune că, în cele din urmă, ambele părți vor beneficia de o legătură mai substanțială, multi-aspectuală și de durată între migrații moldoveni și patria lor. După cum notează Gigauri, „este important ca factorii de decizie din Moldova să înțeleagă că migrația este...pur și simplu un fapt al globalizării economice. Un răspuns real [așadar] cere... un model de gestionare eficientă a diasporei, care reunește foștii și actualii cetățeni într-o rețea de drepturi și obligații în comunitățile extinse, centrul fiind țara natală” (2006).

Deși o tratare comprehensivă a mediului de politici este mai largă decât sfera de cuprindere a acestei cercetări, totuși se merită de menționat faptul că de la începerea cercetării, politica de stat a Moldovei în domeniul migrației se pare că a devenit mult mai restrictivă. Explicațiile pentru acest fenomen variază, deși este clar faptul că un factor extern este aderarea României la UE și creșterea în masă a moldovenilor care vor să primească cetățenie română. Factorii interni care pot explica această modificare treptată a politicii sunt ramificațiile sociale vaste ale multor cetățeni care lucrează peste hotare. Acestea includ numărul extrem de mare al copiilor lăsați numai cu un părinte sau fără nici un părinte (estimat de către fostul primar al municipiului Chișinău la 56.000 și respectiv 26.000).

Elucidarea termenilor

Este necesar de a clarifica termenii folosiți în acest raport, deoarece ei nu au numai semnificație conceptuală, dar cuprind și nuanțe politice. Am decis să ne definim subiectul studiului cu termenul de "Comunități moldovenești de peste hotare" (CMH), și nu „diasporă”. Ultimul este un termen utilizat destul de frecvent în discursurile referitoare nu numai la naționalism, etnie și identitate, dar și la globalizare și relații internaționale. Oricum, ca un concept în dezvoltare,

„diaspora” mai are încă nevoie de precizie sau claritate analitică. Vorbind în general, „diaspora” poate fi înțeleasă ca și: „grupuri de minorități etnice de origini migraționale, care locuiesc și activează în țări de destinație, dar mențin legături puternice de ordin sentimental și material cu țările lor de origine – patriile” (Sheffer, 1986). Shain ne reamintește faptul că „patria” poate fi reală sau imaginară, independentă sau ocupată și nu mai puțin important decât asociația conștientă a membrilor diasporei cu patriile lor este faptul că ei sunt priviți astfel de către alți oameni în țările de destinație, patrii și oriunde (1999). Clifford susține că până la sfârșitul secolului 20, toate sau majoritatea comunităților vor atinge dimensiuni de diasporă, pe care el le caracterizează ca „momente, tactici, practici și articulații”. Deși diaspora ar putea oferi definiții tăioase, este posibil de a discerne „o constelație de răspunsuri slab coerente, adaptabile cu privire la „traul printre străini” (Clifford, 1997). Aici se presupune că diaspora este atât un concept obiectiv, cât și subiectiv.

Diaspora tinde să dezvolte și să mențină legături multilaterale cu diferite instituții politice, sociale și culturale în țările de destinație și de origine. Urmărindu-și scopurile, diaspora, în general, constă din trei grupuri principale care pot fi conceptualizate ca: „membri de bază”, care constau din elitele, ale căror implicare în activitățile diasporei este esențială, „membrii de ariergardă”, generația anterioară a activităților diasporei, care sunt mai puțin evidenți în activitatea de zi cu zi, dar care reprezintă un deținător însemnat al memoriei comunității; și „membrii tăcuți” care constituie o sursă mult mai mare de recruți potențiali pentru politicile privind diaspora (Iwanska în Shain, 1999).

Modul de definire a diasporei influențează modul de clasificare, înregistrare și măsurare, precum și politicile elaborate în acest domeniu. Națiunile din patrie adoptă diferite modalități de a-și contura "diaspora". Sunt utilizați diferiți termeni pentru a prezenta multiple scenarii de: populație stabilită permanent într-o țară de destinație; muncitori migranți aflați peste hotare pentru o perioadă de timp; dublă cetățenie; diaspora etnică; cetățeni ai țării de destinație sau grupuri ai generației a doua. India, de exemplu, a stabilit o distincție juridică pentru membrii diasporei ei, care constă din *indieni ne-rezidenți* (cetățeni indieni, care dețin pașaport indian și locuiesc peste hotare pentru o perioadă nedefinită) pe de o parte, și *oameni de origine indiană* (cetățeni străini de origine indiană sau descendenți, inclusiv generațiile a doua și ulterioare) pe de altă parte. Prin diferențierea a două categorii distincte de diasporă, India prescrie efectiv relațiile și contribuțiile diasporei cu caracteristici foarte diferite (Ionescu, 2006).

După cum s-a menționat anterior, însăși definiția diasporei implică anumite ramificații politice și de aceea trebuie să se înțeleagă ca o abstracție contextuală fundamentală care ține cont de dimensiuni concrete (cetățenie, durata de ședere, drepturi), precum și unele mai expresive (sentimentul identității, percepții, adevăr). În același timp, există dimensiuni colective și individuale ale existenței diasporei cu implicații importante pentru dezvoltarea politicilor. Politicile referitoare la nivelul colectiv pot fi reflectate în astfel de programe cum ar fi dezvoltarea rețelelor științifice de diasporă sau utilizarea fondurilor colective pentru proiectele comunitare, în timp ce cele orientate la nivel individual ar putea cuprinde astfel de domenii cum ar fi scăderea cheltuielilor de transport, oferirea de burse, simplificarea regulamentului privind obținerea cetățeniei și oferirea unor facilități fiscale (Ionescu, 2006).

Una din problemele explorate în această cercetare este potențialul pentru CMH de a se organiza și mobiliza în numele intereselor lor colective. Pentru a explica gradul și intensitatea de mobilizare a diasporei, Esman menționează importanța resurselor materiale, culturale și organizaționale disponibile diasporei, structurile de oportunitate în țara de destinație, motivarea lor și capacitatea de a menține coeziunea și de a exercita influența de grup (1986). Coeziunea etnică, conform lui Shain, crește prin interacțiunea frecventă și non-conflictuală a membrilor grupului etnic (1999).

Modelele variabile ale legăturii diaspora - patrie pot fi intuite ca fiind existente continuu. La un capăt sunt astfel de exemple, cum ar fi Israelul și Armenia, care au comunități de diasporă foarte bine stabilite, și sub aspect strategic au contribuții politice și financiare vitale pentru țările-patrie. La alt capăt sunt India, Insulele Filipine și alte țări care au comunități de migranți mai noi, care de obicei pur și simplu trimit acasă remitențe pentru membrii familiilor lor. Experiența Moldovei este evident mai aproape de ultimul model, dat fiind istoria ei relativ scurtă în domeniul migrației și lipsa mecanismelor instituționalizate de accesare și mobilizare a migranților. Din această cauză se preferă utilizarea termenului „Comunitățile moldovenești de peste hotare”, și nu a celui de diasporă. Oricum, după ce prezentul raport va prezenta constatările acestei cercetări, va deveni clar faptul că conceptul „diaspora” totuși are rezonanță pentru experiența Moldovei. Din aceste considerente, se argumentează faptul că diaspora Moldovei și CMH nu trebuie considerate două entități diferite, fiecare dintre ele necesitând un set aparte de politici, dar mai degrabă părți constituente ale unui fenomen mai mare.

Notă metodologică

Culegerea datelor pentru această cercetare, care a constat în analiza literaturii relevante, interviuri oficiale, întâlniri neoficiale și corespondențe on-line limitate, a început odată cu vizita mea în Moldova în luna septembrie 2006 și a inclus vizite în Italia (în decembrie 2006) și Moscova (în februarie 2007). În plus, au fost realizate, aici în Israel, o serie de interviuri concomitente pe parcursul a peste 4 luni. În orice împrejurări, interviurile și întâlnirile neoficiale au avut loc cu participarea migranților (oameni simpli precum și conducători ai comunității) și alți reprezentanți cheie ai părților interesate (din guvern și societatea civilă). Ultima măsură a fost realizată cu intenția de a aprofunda informația colectată de la sursele migraționale. O listă desfășurată a interviurilor și întâlnirilor efectuate o puteți găsi în anexa A.

Structura raportului

Acest raport are o structură liberă conform cerințelor generale ale analizei SWOT, conținând o examinare a fenomenului studiat, ce constă din perceperea punctelor sale forte și slabe împreună cu oportunitățile și pericolele cu care sunt aduse în legătură. Punctele ei forte și slabe sunt interpretate în special ca „endogene”, adică, factori interni ai comunității migranților Moldovei, care pot fi valorificați în încercările de a dezvolta o legătură mai puternică, mai efectivă și de durată cu patria. În sensul lucrării noastre, oportunitățile și pericolele țin de factorii "endogeni" sau de mediu, care predomină în țările în care locuiesc migranții moldoveni. Deși structura (SWOT) a acestui document nu reprezintă neapărat prisma conceptuală ideală de analiză a acestui fenomen, ea va stimula în mod ideal discuția, care la rândul ei va sensibiliza politicienii asupra necesităților și sensibilităților migranților și-i va ajuta să formuleze un set de politici mai eficiente și prietenoase pentru migranți și diasporă.

Puncte forte

Concentrația demografică și geografică

Deși este dificil de a stabili date precise din motivele menționate anterior, este clar faptul că numărul migranților din Moldova în Italia și Rusia este considerabil. Mai mult decât atât, în cazul Rusiei, marea majoritate a migranților sunt concentrați în Moscova și în regiunile înconjurătoare. În Italia, deși mulți migranți se află în Roma, majoritatea sunt situați în partea de

nord a țării și mai puțini în partea de sud. Numărul mare de migranți moldoveni în aceste două țări, precum și tendința lor de a se aduna în anumite orașe mari (cel mai pronunțat în Rusia), reprezintă o resursă care poate fi utilizată în procesul de formulare a diverselor strategii sau intervenții. Este cert faptul că, tendința acestor comunități spre o coeziune socială (prezentată în „Punctele slabe”) este un factor important, dar realitatea este aceea că acolo deja există un număr extrem de mare de oameni sau „o putere în număr”, care nu trebuie subestimată.

Caracteristicile comunităților de migranți moldoveni

Mai mulți reprezentanți „ne-moldoveni”, care au fost intervievați, au raportat că moldovenii peste hotare tind să se ajusteze la cultura și limba societății-gazdă cu o relativă ușurință și eficacitate. Un rol important în acest sens l-a jucat tradiția bilingvismului din Moldova, fapt demonstrat și de experiența migranților în Rusia și Italia (și probabil în alte țări cu o tradiție lingvistică latină). În plus, moldovenii peste tot sunt considerați muncitori calificați, de încredere și motivați – atât în domeniile serviciilor de menaj cât și în construcții. În Moscova ni s-a spus nu numai o dată că femeile moldovence care lucrează în comerțul cu amănuntul (de obicei în piețe și chioșcuri) sunt considerate a fi mai amabile cu clienții și mai eficiente decât rușii nativi. În același timp, în Italia ni s-a raportat faptul că femeile moldovence sunt apreciate înalt și li se încredințează serviciul de îngrijire – chiar mai mult decât celor filipineze.

Deși părerile pozitive despre moldoveni, menționate mai sus, se bazează pe generalizări – sau poate *esențializarea* a ceea ce înseamnă a fi „moldovean” – ele oricum parvin de la cei cu care moldovenii vin în contact și trebuie privite ca puncte forte. După cum s-a evidențiat mai devreme, conștiința unei comunități sau diaspore nu este propagată doar în mod endogen, dar este și o funcție a societății-gazdă, care îi vede pe ei ca pe un colectiv distinctiv.

Legătura cu Moldova

Ceea ce a fost evident în toate întâlnirile noastre oficiale și neoficiale cu moldovenii în fiecare localitate a fost faptul că, de fapt, toți mențin o legătură durabilă și tangibilă cu Moldova. Deși analizând acest fapt, se observă că aceasta este mai degrabă legătura directă cu familia decât cu o identitate colectivă mai mare, aceasta oricum reprezintă o trăsătură importantă a acestor comunități cu implicații importante pentru mobilizare. Trebuie să se menționeze, de sigur, faptul că pentru marea majoritate a migranților în Italia (ai căror statut nu este legal) și în Moscova (mulți dintre care probabil nu sunt înregistrați oficial, după cum este prevăzut de lege), legătura cu Moldova este una foarte reală, pentru că mulți se vor întoarce, vor ei sau nu. Prin urmare, pentru acești migranți, legătura cu Moldova are o anumită calitate de ceva firesc. O parte dintre ei, care se află în Moscova, de exemplu, călătoresc dus-întors în mod regulat, pentru a-și vedea familia, precum și pentru a evita situația de a încălca legea (până acum, ei s-au bucurat de o perioadă de 90 de zile în care trebuie să-și legalizeze statutul).

Spunând acestea, examinarea migranților moldoveni și legătura lor cu Moldova în aceste sau alte țări nu trebuie să se limiteze numai la muncitorii migranți (legali și ilegali). Cel mai evident în Moscova, dar și într-o măsură mai mică în Israel, într-adevăr există o comunitate a moldovenilor care s-au stabilit și se află acolo permanent și a căror statut existențial se poate referi cu siguranță la o "Diasporă". Acestea pot fi compatibile cu aceea la ce ne-am referit mai devreme ca „membri de bază”. Trebuie de subliniat faptul că, în sensul lucrării noastre, discuțiile cu privire la „diasporă” nu sunt doar semantice. Țările care sunt gazde pentru o comunitate stabilită de

imigranți moldoveni (cum ar fi Rusia, Israel și probabil Germania) sunt calitativ diferite față de cele care dispun aproape exclusiv doar de muncitori migranți. Prezența unei comunități stabilite de diasporă – cu diferite grade de coeziune socială, prosperitate economică și putere politică – ar putea reprezenta o ancoră potențială pentru tipul unei legături comprehensive și durabile între diasporă și patrie, pe care o explorăm în această cercetare. Faptul că aceasta încă nu a fost valorificată – sau nici măcar recunoscută ca fiind așa – nu reprezintă nici un motiv de a fi trecută cu vederea în viitor, atunci când se va examina această problemă.

Trăsăturile CMH din Rusia și Israel, descrise mai sus, subliniază validitatea conceptuală a termenului "diaspora" în modul în care e folosit în această cercetare și oferă de asemenea o anumită putere de explicație. Oricum, în diferitele întâlniri pe care le-am avut, termenul „diaspora” a fost primit cu un oarecare scepticism și cu un grad mare de confuzii și, după cum s-a menționat anterior, cu un adaos politic. Un moldovean în Italia a menționat: „[Diaspora] este ceva inventat în Chișinău din cauza veniturilor [remitențe] pe care le oferă țării și pentru anumite motive politice, cum ar fi dorința de a obține mai multe voturi.” Prin urmare, atunci când susțin faptul că termenul are relevanță și rezonanță pentru cercetarea noastră, recomand să fie utilizat rațional.

Inițiative individuale / comunitare

Părerea generală cu privire la migranții moldoveni de peste hotare este aceea că ei sunt atât de consumați cu asigurarea necesităților fundamentale de supraviețuire, încât aproape că nu dispun de timp și energie pentru activitatea comunitară (de voluntariat). Deși, cu siguranță, există ceva adevăr în această afirmație, se discern exemple de inițiative individuale și colective, destinate pentru a îmbunătăți condiția comunităților migranților moldoveni. Un astfel de exemplu este cel al unui migrant în Roma, medic după profesie, care s-a făcut cunoscut și a obținut experiență prin legăturile lui strânse cu o familie italiană și prin voluntariat într-o asociație medicală împotriva cancerului. El eventual, și-a creat o pagină web pentru a oferi altor migranți informații despre procedura de obținere a actelor necesare. Aceasta, la rândul ei, a dus la fondarea unei asociații de voluntariat pentru a ajuta alți migranți moldoveni în dobândirea nenumăratelor documente cerute sau pentru legalizarea statutului lor, sau, în situații rare, pentru a primi cetățenie italiană. Un alt caz ține de fondarea unei asociații care oferea moldovenilor din Trieste (în Italia de nord) diferite forme de asistență legală, în special pentru femei. În ambele cazuri, întreprinzătorii sociali moldoveni din spatele acestor inițiative erau relativ bine stabiliți social și economic și locuiau în Italia de o perioadă de timp considerabilă. Nu este surprinzător faptul că ambii erau acolo legal.

Exemple, cum sunt cele menționate mai sus, se găsesc, de asemenea, și în cazul Moscovei și Israelului. În Moscova (și în alte părți a Federației Ruse) un sub-grup al populației migranților moldoveni, care pare să prezinte un potențial impresionant pentru capitalul social, sunt studenții. Un grup de studenți pe care i-am întâlnit în Moscova căutau să păstreze „tradițiile și festivalurile moldovenești prin participarea la evenimentele organizate de ambasadă, pe lângă organizarea propriilor noastre evenimente... De asemenea participăm la evenimentele inter-culturale în Moscova în încercarea de a reprezenta Moldova altor grupuri; ne pasă foarte mult de imaginea noastră colectivă.” Comentariile acestor studenți subliniază ideea că distincția conceptuală dintre „diasporă” și „comunitate de migranți” este una foarte fluidă. Unul din acești studenți a menționat în continuare: „Am realizat faptul că majoritatea membrilor grupului nostru vor rămâne în Rusia după absolvire, deci unul din scopurile noastre este acela de a pune fundamentul unei Diaspore reale”.

Este interesant faptul că în Israel există o organizație comunitară pentru moldoveni care, în mod plauzibil, poate fi considerată "pre-moldovenească", fiind înființată multe decenii în urmă pentru imigranții care sosesc în Israel (înainte și după stabilirea statului în anul 1948), care se numeau "evrei basarabeni". Organizația, numită respectiv Asociația Evreilor Basarabeni în Israel, oricum a reușit să recruteze în rândurile sale câțiva migranți sosiți recent din Moldova (de la sfârșitul anilor '80 până la mijlocul anilor '90). Există filiale active în zonele cu o concentrație mare de imigranți recenți, deși este recunoscut faptul că cei care au un interes mai mare față de scopurile asociației sunt membri ai valurilor precedente de imigrație din Moldova.

Oricum, există și exemple de inițiative realizate de acei cu o „vechime” mai mică și cu resurse socio-economice mai puține, după cum este demonstrat în exemplul modest al unei grupe muzicale formată în Bologna, care face muzică moldovenească tradițională - în primul rând pentru alți moldoveni. Această formație, care evident a apărut din motiv mai mult cultural decât comercial, a fost constrânsă de aceleași situații cu care se confruntă muncitorii migranți recenți. Oricum acest exemplu sugerează faptul că inițiativele menite să îmbunătățească viața comunităților de migranți moldoveni nu sunt inițiate doar de diasporă „veterană” sau membri „de bază”.

Biserica

Atât în Italia cât și în Moscova, rolul bisericii este nu numai de a ajuta comunitățile de migranți din Moldova, dar, de fapt, și de a le delimita. De asemenea există exemple aparte, care indică faptul că în Ierusalim biserica constituie un loc important de întâlnire a migranților moldoveni. În orașele mai mari cum sunt Roma și Moscova, prezența bisericii e mai mult difuză și în consecință mai puțin rezonantă. În ambele cazuri, „biserica” este reprezentată mai degrabă în persoana unuia sau câtorva clerici, decât de instituție. În afară de utilizarea periodică a clădirii ambasadei și a școlii primare din vecinătate, practic nici o biserică nu și-a manifestat prezența în mod instituțional. Aceasta sugerează faptul că rolul preoților individuali este tot mai important. Conform declarațiilor preoților intervievați, migranții moldoveni în primii 1-3 ani apelează la biserică pentru ajutor material, iar biserica încearcă cum poate, cu resursele ei limitate, să le ofere ajutor. Dar după câțiva ani, migranții au alte probleme, de natură spirituală și psihologică, și după cum menționează un preot "aceste probleme sunt mult mai fundamentale și mai presante decât cele materiale”.

Pentru comunitatea de migranți moldoveni în Bologna, biserica pare să joace un rol mult mai important. Un membru al comunității a raportat, „Noi avem 2 biserici ortodoxe și în fiecare duminică, practici toți [din comunitatea noastră] pot fi găsiți la slujbă. [Biserica] este principala, dacă nu unica, adresă unde putem căuta ajutor pentru a ne stabili și a începe o viață nouă aici. Preotul ne poate fi de mare ajutor în găsirea unui loc de muncă, unui loc de trai, etc.”

Punctele slabe

Nesiguranta ce rezultă din statutul ilegal al migrantilor

După cum s-a menționat anterior, marea majoritate a migrantilor în Italia, Rusia și multe alte țări de destinație la fel nu se bucură de un statut legalizat. Prin urmare, acești migranți nu se bucură de acces deplin la serviciile oferite de către ambasadele / consulatele Moldovei. În același timp, se pare că deseori ei sunt înstrăinați sau ignorați de către comunitatea stabilită a diasporei moldovenești din acele țări în care se află ultimii. În consecință, existența lor este mai degrabă una precară, dintr-o mulțime de motive, servește ca o piedică pentru organizația comunitară în domeniul cultural, social sau economic. Atât timp cât „ilegalitatea” rămâne o povară pentru marea majoritate a migrantilor moldoveni, nu prea credem că majoritatea lor vor reacționa la orice tip de efort sistematic menit să-i aducă mai aproape de patrie - fie în formă de implicare comunitară voluntară sau într-o formă de manifestare mai oficială, structurată, a Votului în Afara Țării (VAT).

Punctele slabe percepute ale diasporei/comunităților migrantilor moldovenești

Din spusele tuturor, diaspora moldovenilor în Rusia este caracterizată de un nivel relativ jos de coeziune socială, fapt demonstrat de structura comunală slab dezvoltată. După cum a menționat un student în timpul interviului: „Este imposibil să găsești vreo structură - nici o persoană și nici un comitet. Persoanele mai în vârstă, care au venit în Rusia mai mult timp în urmă, au încercat să creeze ceva, însă nu văd un astfel de entuziasm în rândul generației de vârstă medie. De fapt, există un vid în rândul conducerii diasporei de vârstă medie.”

O explicație parțială a nivelului nesatisfăcător de organizare a comunității între migrații moldoveni ar fi lipsa pronunțată de legătură dintre membrii „veterani” ai diasporei, și cei mai recentii migranți. Deși anterior s-a menționat că există un anumit grad de fluiditate între aceste două categorii, cert este faptul că în Rusia (această caracteristică este similară în alte țări în care sunt prezente ambele tipuri de migranți moldoveni) aceste două categorii sau subgrupuri sociale rămân a fi foarte diferite una de alta – din punct de vedere material, social și spiritual. Cât despre Rusia, diaspora moldovenească stabilită este formată în mare măsură din persoanele care au ajuns în perioada de până la dezintegrarea Uniunii Sovietice și descendenții acestora. Deseori, această diasporă include familii în care doar un partener este moldovean. Unii au ajuns în Rusia ca studenți, alții au venit pentru a-și face o carieră în calitate de savanți, academicieni, jurnaliști, iar alții au ajuns prin intermediul aparatului Partidului Comunist.

Studenții moldoveni aflați în prezent în Rusia, în ciuda diferențelor cronologice de timp care îi separă, seamănă tot mai mult cu imigranții moldoveni timpurii, decât cu muncitorii migranți contemporani. Ei sunt dispersați în cadrul Federației Ruse, deoarece guvernul rus repartizează studenții străini conform unei anumite cote, astfel punând bazele activiștilor/antreprenorilor din comunitate nu numai în Moscova, ci și în alte regiuni. Asemănările dintre membrii „veterani” ai diasporei și studenții sosiți mai recent sunt exprimate prin anumite evenimente comunitare, la care iau parte ambele grupuri, cum ar fi sărbătoarea tradițională de 1 martie, care vestește venirea primăverii. Din spusele unui membru al diasporei, acest eveniment este privit în special ca fiind „un eveniment principal de natură spirituală și emoțională din viața comunității”. Celebrarea acestui eveniment își găsește reflectare și pe meleagurile Israelului, deși, aici această sărbătoare este caracterizată de prezența a cel puțin câtorva muncitori migranți moldoveni. Cu toate că în Israel există o bifurcare clar definită a comunității moldovenești în ceea ce privește statutul juridic, se pare că există câteva cazuri de interacțiune socială între membrii ambelor sub-grupuri.

Prin urmare este important de a ține cont de faptul că atunci când se conturează infrastructura diasporei moldovenești în Moscova (sau în altă parte, în același scop), factorul cronologic nu este unica trăsătură distinctivă. Aceasta poate avea implicații vaste atât de ordin conceptual, cât și metodologic.

În Moscova, Diferența dintre diaspora „veterană” și migranții moldoveni, este scoasă în relief prin comentariile unui imigrant „veteran” (care de mult și-a pierdut cetățenia moldovenească): „Principala diferență dintre diaspora noastră și migranți o reprezintă faptul că scopul nostru este de a ne păstra identitatea [moldovenească], în timp ce a lor este de a câștiga bani; ei nu au nici o frică de a-și pierde identitatea. Comunitatea [diaspora] noastră poate fi numită o comunitate de „visători” - o noțiune romantică a unor persoane în căutare de a păstra o legătură cu patria lor istorică”.

Un reprezentant al unei organizații neguvernamentale (NGO) internaționale, stabilit în Moscova, ajutând tinerii aflați în dificultate, a oferit o explicație parțială cu privire la punctele slabe aparente ale diasporei moldovenești din acea țară. „Recent, într-un interviu televizat realizat în Moldova, ei au discutat ce există în prezent în identitatea moldovenească ce permite realizarea acestui fapt. Identitatea lor națională este una foarte slabă, posibil datorită secolelor de ocupare a forțelor din exterior. Lipsa solidarității sociale printre moldoveni poate de asemenea fi motivul vulnerabilității relativ înalte a copiilor moldoveni”.

Atunci când se examinează legătura migranților moldoveni cu Moldova, factorii care de obicei servesc ca lipici pentru a face legătura între migranții și comunitate și patrie (istorie, teritoriu și limbă comună) în acest caz, par a fi confuze. Se pare că istoria nu joacă un rol foarte important, iar limba este de asemenea mai puțin dominantă din cauza lipsei unei limbi naționale unice, distincte. Mulți din cei intervievați au comparat acest simț al deficienței colective cu forța, legătura, și capacitatea relativă de organizare a unor acțiuni colective ale diasporei armenesti, urmate de cele din Azerbaidjan, Uzbekistan și Georgia. S-a spus că aceste comunități ale diasporei din Moscova mențin o legătură strânsă cu noile valuri de migranți din aceleași țări, în timp ce pentru moldoveni, din spusele unui migrant, ambasada „este singurul lucru comun între „veterani” și noi veniți”.

Importanța coeziunii sociale și un simț fundamental al încrederii reciproce printre migranții din aceeași țară de destinație, a fost scoasă în relief în comentariile unui migrant filipinez, care ultimii 9 ani a muncit în calitate de îngrijitor în Israel. „Noi [filipinezii], atunci când suntem rugați, împrumutăm deseori unii altora sume mari de bani. De asemenea, avem un centru de expediere a remitențelor la Stația centrală de autobuze [Tel Aviv], care în momentul când îi contactez și îi rog să expedieze bani familiei mele, o fac imediat chiar dacă încă nu am transmis banii. Mai sunt și câțiva lucrători [filipinezi] care vând bunuri în rate, lăsându-vă să plătiți atât cât puteți, atât timp cât promiteți că faceți acest lucru. Fac acest lucru chiar dacă nu vă prea cunosc. Dacă știu că sunteți un prieten al unui prieten al altui prieten, atunci pot avea încredere”. În timpul întâlnirilor repetate oficiale și neoficiale cu migranții moldoveni, probe de existență a unor astfel tipuri de încredere reciprocă, descrise anterior, nu au fost prezente din abundență.

Prezența diplomaților moldoveni

S-a dovedit prin mai multe interviuri efectuate în timpul acestei cercetări, precum și în cercetări anterioare, că pentru majoritatea migranților moldoveni, Ambasada și Consulatul Moldovei reprezintă o punte de legătură primară și esențială cu patria. Nu este surprinzător faptul că acest lucru este veridic în special pentru migranții moldoveni care trăiesc în capitalele lumi. În linii

mari, ambasada îi deservește pe moldovenii care locuiesc legal în țările respective, în timp ce Consulatul, în paralel cu satisfacerea necesităților consulare, poate de asemenea să ia legătura cu cei care stau ilegal în țara respectivă.

Evident este faptul că dimensiunea mică și amplasarea personalului diplomatic (în special cel din consulate) este teribil de insuficientă pentru a deservi eficient numărul mare de moldoveni ce locuiesc în Italia și Rusia. Din întâmplare, atunci când ne întâlnim cu personalul ambasadei moldovenești la Roma, suntem constrânși să ne facem drum până la oficiul ambasadorului printr-o gloată de persoane vizibil agitate. Atmosfera relaxată, prietenoasă a întâlnirii noastre cu personalul superior al ambasadei intra în contrast direct cu atmosfera agitată care predomină în exterior și pe coridor. Aș argumenta că acest lucru servește ca o metaforă a relației duale dintre moldoveni și țara/guvernul lor, reprezentată de ambasadă. Și dacă aceasta reflectă situația moldovenilor din Roma, se poate presupune că acest lucru este și mai pronunțat pentru acele persoane ce locuiesc mult mai departe, spre nord sau sud, de capitală. După cum a menționat un migrant care locuiește în Bologna: „Guvernul are probleme serioase când se ocupă de [moldovenii din afara Romei] și deși încearcă să aibă reprezentanți în [zonele periferice], volumul serviciilor pe care ar trebui să le ofere, necesită un număr de angajați care pentru ei sunt în mod ridicol mai presus de abilitatea lor”.

Însă dincolo de insuficiența de cadre percepută la nivel administrativ, ambasada este de asemenea privită fiind la mare distanța de viața de zi cu zi a cetățenilor reali, pe care ar trebui să-i reprezinte. Același migrant din Bologna s-a plâns că: „Ambasada nu ne reprezintă deloc. Ambasada se confruntă întotdeauna cu probleme [dificile]...În cel mai bun caz, ambasada [reprezintă] o posibilitate de a obține documente, însă chiar nu ne reprezintă pe noi moldovenii.”

Ambele ambasade din Moscova și Roma au raportat că colaborează cu anumite asociații obștești moldovenești. Acest lucru a fost confirmat de unul din activiștii obștești din Roma, care a susținut că ambasada a fost foarte serviabilă, adăugând că a fost foarte ușor să obțină o programare pentru a se întâlni cu ambasadorul. Însă din discuțiile cu un alt activist și cu oficialii ambasadei, se pare că această abordare de a activa cu asociațiile obștești a fost mai degrabă una selectivă. În ambele cazuri, existau asociații/ grupări obștești care au stârnit o neîncredere evidentă sau cel puțin scepticism între personalul ambasadei.

În ceea ce privește comunitatea moldovenească din Italia, un neajuns foarte serios este lipsa Ambasadei Italiei la Chișinău. În rezultat, acei moldoveni care doresc să călătorească legal în Italia, sunt de obicei forțați să meargă la Ambasada Italiei la București, o propunere foarte costisitoare și incomodă. Un migrant intervievat a afirmat că la bază acestui status quo au fost puse interesele (economice) ale Italiei.

Remitențe

Problema remitențelor, ca și cea a traficului, a generat numeroase cercetări și a atras atenția publică. În ciuda importanței acestor două probleme pentru experiența migranților moldoveni, ele sunt mai largi decât sfera de cuprindere a acestei cercetări. Fără îndoială, multe au fost scrise despre natura economică a remitențelor migranților moldoveni și impactul acestora asupra economiei Moldovei. Este regretabil faptul că deși remitențele expediate spre Moldova constituie o porțiune semnificativă a PIB, ele aproape niciodată nu se folosesc în alte interese decât consum personal, de exemplu în schemele de dezvoltare economică (adică micro-finanțarea).

Este important de menționat semnificația simbolică atribuită remitențelor de către migranți și de oficialii din Moldova. Până la urmă, remitențele sunt mijlocul principal prin intermediul căruia

migranții moldoveni își exprimă legătura durabilă cu Moldova, chiar dacă sunt mai cu seamă concentrați asupra membrilor de familie. În discuțiile noastre cu migranții, remitențele, printre alte lucruri, sunt deseori interpretate ca fiind contribuția lor la bunăstarea economică a Moldovei. În același timp, mulți susțin că aceleași remitențe stărnesc mai multă empatie și interes în cadrul guvernului moldovenesc, decât în rândul migranților. Mulți spun despre guvern că este în cel mai bun caz, indiferent față de starea proastă a migranților, și în cel mai rău caz, complet dur. În contrast cu sumele imense de bani care intră pe teritoriul Moldovei sub forma remitențelor, fondurile ce stau la dispoziția guvernului moldovenesc, după părerea a mai multor persoane, sunt destul de neînsemnate. Prin urmare, necesitățile sale economice extrem de limitate, fac neverosimilă orice intervenție semnificativă, continuă a guvernului din numele migranților - chiar dacă aceste dorințe politice au existat cu adevărat.

O contribuție care poate fi realizată ideal prin intermediul acestei cercetări este de a introduce în discuția continuă cu privire la migrația contemporană, semnificația simbolică a remitențelor și alte teme afiliate. Mai mult decât atât, semnificația simbolică a acestora nu trebuie subestimată, pentru ca atunci când se examinează dinamica multi-aspectuală dintre comunitatea/diaspora migranților și patria acestora, dimensiunile subiective cum ar fi identitatea, simțul apartenenței și sensibilitatea percepută sunt într-o strânsă legătură cu factorii esențiali ai remitențelor, VAT, modul de comunicare, călătorie, etc.

Percepția identității de moldovean printre migranți

Într-un mod interesant, majoritatea moldovenilor cercetați și-au exprimat o ambivalență clară în ceea ce privește România și românii. Un funcționar municipal din Roma a menționat că bărbații moldoveni, care în mare parte lucrează în construcții, deseori preferă să se prezinte ca fiind români. Explicația oferită a fost că naționalitatea „românilor” este mai bine cunoscută printre italieni decât cea a moldovenilor. Aceasta s-a demonstrat în observațiile unui medic din Bologna, care a avut ca pacienți mai mulți migranți. „Moldovenii deseori se prezintă ca fiind români, deoarece foarte puțini [italieni] știu unde se află Moldova.”

În timp ce majoritatea celor intervievați s-au identificat fără a ezita ca fiind „moldoveni” și au menționat că vorbesc limba „moldovenească”, exista o opinie precum că deosebirea dintre „moldoveni” și „români” este în mare măsură falsă și apărută sau din ignoranță sau din motive politice. Din spusele unuia dintre cei intervievați, „Sunt un român care s-a născut și a crescut în Moldova”. Vorbesc limba română – Nu pot spune că vorbesc limba 'moldovenească' ...Cred că mulți moldoveni nu își cunosc cu adevărat istoria... Unde cred astfel de persoane că a trăit Ștefan cel Mare și unde se află mormântul lui? El a trăit și este înhumat în România, totuși încă mai este considerat Regele Moldovei. Cred că unirea cu România este inevitabilă și este un pas pozitiv. La momentul actual, viața în Moldova este dificilă, deci sunt de părerea că unirea cu o țară mare și puternică este inevitabilă.

Nu a fost ceva ieșit din comun să descoperim o parte mai puțin optimistă față de România la un nivel mai inter-personal. Într-o cantină gratuită/clinică pentru sănătate, sponsorizată de o biserică din Padua, o protejată moldoveancă a afirmat că omologii ei români din Italia erau „mai mult țigani” și că moldovenii tindeau să nu comunice – sau să aibă încredere – în ei. Acest sentiment a fost confirmat de către un angajat italian al clinicii care deservește populația migrată.

Atitudinea variată și nuanțată a moldovenilor în ceea ce privește România și românii a servit drept o prismă interesantă prin intermediul căreia ulterior se va explora natura complexă a

identității naționale moldovenești. Din punct de vedere teoretic ar putea fi util de examinat în ce mod atitudinea cetățenilor din Moldova, în ceea ce privește România, diferă de cea a migranților.

Comunicarea cu și din Moldova

Una din cele mai proeminente constatări ale acestei cercetări a fost lipsa evidentă de mijloace regulate și sigure prin intermediul cărora migranții moldoveni ar putea primi informații din patrie. În prezent, nici un ziar moldovenesc nu este publicat în Italia sau Rusia. Disponibilitatea ziarelor editate în Moldova este în cel mai bun caz neregulată, și chiar și atunci când sunt puse la dispoziție, aceste ziare/reviste sunt mereu învechite (de cele mai multe ori vechi de la o săptămână până la 10 zile). Au fost făcute comentarii nelimitate, regretând lipsa unui flux neîntrerupt de informații. Un migrant din Bologna a subliniat acest lucru întrebând: „[Vă] puteți imagina timp de șase luni să trăiți undeva și să nu aveți nici o informație despre țara dumneavoastră făcând tot posibilul de a obține această informație de la un prieten sau altul?” Aceiași persoană a discutat cu un reprezentant al sindicatelor locale pentru a crea un cotidian moldovenesc, însă acest lucru nu s-a materializat. Un alt migrant de asemenea din Bologna, a mai spus „Lipsa de informații referitoare la Moldova și Italia este problema noastră cea mai gravă [în special dacă se ia în considerație că] accesul la informații poate avea un rol deosebit de important în rezolvarea problemelor”.

Remarcile anterioare arată că nu doar fluxul de informații de importanță vitală, provenite din Moldova, este problematic. Migranții de asemenea se plâng de dificultatea de a accesa informații importante în Italia – nu doar din cauza limbii, ci și din cauza altor factori, cum ar fi distribuția limitată. Nu este surprinzător că una din funcțiile asociațiilor migranților moldoveni este de a răspândi prin alte mijloace informații inaccesibile de importanță vitală. Acest lucru a fost afirmat de către directorul unei asociații moldovenești din nordul Italiei. „Principala problemă a migranților este necunoașterea legislației italiene; ei contactează organizația [noastră] pentru a obține asistență legală”.

Un alt mijloc prin care migranții ar putea afla despre evenimentele ce au loc în patrie, este televiziunea prin satelit. În Italia, de exemplu, prin satelit erau disponibile canale din Rusia, Ucraina, precum și unul din Moldova. În timp ce majoritatea migranților nu sunt abonați ai televiziunii prin satelit, în anumite regiuni există câțiva, și din spusele unui migrant din Bologna, casa lor servește drept punct săptămânal de întâlnire pentru alți migranți.

Un alt mijloc cu un mai mare potențial de răspândire largă a informațiilor și de facilitare a comunicării, este internetul. Totuși, o vizită la un internet café în orice capitală mare va descoperi de obicei prezența vizibilă a străinilor (adică turiști, studenți, migranți, etc.). Unele comunități de migranți (filipinezii de exemplu), folosesc internetul nu doar pentru a comunica cu familia și prietenii de acasă, ci și pentru a intra în contact cu lucrătorii de peste hotare din țara de destinație, precum și din alte țări. După cum mi-a zis un migrant filipinez „Sunt informat despre tot ce se întâmplă acasă în primul rând prin intermediul internetului. Am salvat în preferințe toate paginile web care transmit știri din insulele Filipine și le verific zilnic.” Într-un mod interesant, în opoziție cu nivelul înalt de utilizare și conectare la internet printre filipinezi și alte comunități de migranți, utilizarea acestui mijloc de către moldoveni este mult mai mică.

Oportunități

Politica guvernului moldovenesc

A fost pe larg mediatizat faptul că guvernul din Moldova, în timp ce încearcă să reducă fluxul de emigrare, este foarte atent și sensibil în ceea ce privește necesitățile și grijele a sute de mii de moldoveni care la momentul actual trăiesc/ lucrează peste hotare. Dacă acest lucru se dovedește a fi adevărat și tendința va continua, atunci va reprezenta o modificare calitativă în atitudinea conducerilor succesive și prin urmare ar putea constitui o oportunitate semnificativă. Totuși există dovezi precum că puterile existente în Moldova sunt conștiente de starea proastă a migranților. Spre exemplu, se pare că „planul de acțiuni” pentru gestionarea diasporei, elaborat de Biroul Relațiilor Interetnice (BRI) promovează o astfel de conștientizare. Numeroase declarații din surse guvernamentale și anumite deliberări ale unor oficiali de rang înalt pe marginea acestei probleme, au servit drept indici pentru o astfel de reorientare politică.

Totuși, alții au criticat planul de acțiuni ca fiind de orientare "sovietică", adică bazat în primul rând pe experiența migranților din Rusia și alte foste republici sovietice „accentuând importanța etniei”. De asemenea, aceleași critici au argumentat că un guvern care manifestă o grijă mare pentru migrație și migranți nu ar putea lichida un birou de stat (se face referință la Biroul Național Migrațiune, care în momentul de față nu mai activează) care este explicit responsabil de migrație. În consecință, probabil este prea devreme să afirmăm definitiv că guvernul a aprobat o modificare importantă în gândirea/politica sa în ceea ce privește procesul de migrație.

Vicisitudinea statutului legal al moldovenilor în țările străine

Există o ambiguitate foarte mare în jurul legilor și regulamentelor care reglementează statutul de migrant în țările incluse în această analiză. Amenințările inerente în astfel de situații sunt cercetate în următoarea secțiune. Spunând acestea, trebuie menționat faptul că tendințele generale în Italia, Israel și într-o măsură mai mică în Rusia, par a fi în favoarea unei simplificări a regulamentelor privind migrația și unei sensibilități mai mari față de migranții care deja locuiesc acolo. Aceste tendințe se manifestă, de regulă, la nivelul guvernului central. În ultimii ani, guvernul italian a acordat o serie de amnistii, oferind unui număr semnificativ de migranți un statut legal. Stimulentul pentru astfel de amnistii este multilateral. Se pare că o parte din motivație a fost datorată unor constrângeri din partea diferitor instituții externe, cum ar fi guvernele străine, ONG locale și internaționale. Orice ar fi, Italia este percepută de majoritatea migranților pe care i-am cunoscut ca fiind mai primitoare decât alte țări europene și de asemenea mai primitoare decât a fost în anii precedenți. Israelul de asemenea a legiferat regulamente mai stringente în ceea ce privește muncitorii migranți și deși numărul total a scăzut, cei rămași sunt mult mai protejați, mai bine plătiți și tratați mai echitabil decât predecesorii lor câțiva ani mai devreme.

La fel și în Rusia, regulamentele ce reglementează drepturile migranților moldoveni au trecut prin multe transformări, cu toate acestea, nu este necesară nici o viză pentru a intra în țară. În mod interesant, una din ipotezele implicite, care a servit ca sursă de informare pentru acest proiect de cercetare, a fost faptul că decizia unui număr mare de moldoveni de a emigra în Rusia, nu reflectă neapărat preferința pentru această țară în defavoarea altor alternativele din Vest. Mai degrabă s-a presupus că Rusia a fost o „destinație implicită” din cauza lipsei cerințelor de vize și poate de asemenea datorită apropierii geografice cu Moldova. O presupunere suplimentară a fost că Rusia a servit drept stație intermediară pentru mulți migranți în căutarea unui loc de muncă în

țări mai prospere din Vest. O examinare mai atentă a experienței migranților moldoveni în Rusia, demonstrează o serie de motivații și stimulente mult mai nuanțate. Din punct de vedere practic, posibilitatea de a intra în Rusia fără viză, este un aspect important care nu poate fi subestimat. Și, deși cerințele mai recente de înregistrare au introdus un grad de nesiguranță și frică în rândul migranților, totuși este mai puțin restrictiv decât cerințele de viză ale altor țări de destinație, cu excepția Ucrainei. Mai mult decât atât, mulți ar susține că migrația spre Rusia necesită cheltuieli inițiale minime (comparativ cu Vestul) și de asemenea oferă o acumulare de capital relativ timpurie. La nivel emoțional, acea familiaritate lingvistică/culturală a țării și farmecul actual al Moscovei ca un punct central de creștere economică și oportunități fac Rusia să devină mai mult decât o simplă posibilitate de confort.

Fără îndoială, problema statutului legal este unul din ingredientele critice în căutarea migrantului de stabilitate și securitate economică/psihologică. Cel puțin în Italia, un număr mare de moldoveni au obținut un statut legal, materialul necesar și beneficiile psihice generate de acesta. Aceasta este o premisă importantă pentru ca migranții să participe (mai puțin să inițieze) în activități menite să promoveze coeziunea obștească și legăturile cu patria.

Oportunități politice în țările de destinație

Natura și gradul restricțiilor la care sunt supuși cetățenii și migranții într-o anumită țară, depinde într-o anumită măsură de structura formei de guvernare din țara respectivă. Însă modul în care este structurată o formă de guvernare nu doar impune anumite restricții celor care locuiesc acolo, dar de obicei oferă și anumite oportunități. Am discutat anterior despre câteva restricții și oportunități – și anume în contextul statutului legal al migranților – impuse la nivelul autorităților centrale. Atât restricții și cât și oportunități există, de asemenea, la nivel de autorități locale, adică autoritățile municipale și regionale. În domeniul migrației se poate face o argumentare bazată mai întâi de toate pe cercetarea noastră în Italia, și anume că autoritățile locale activează într-un mod mai coerent, rațional și sensibil decât cele centrale.

De exemplu, municipalitatea Roma a avut un rol din ce în ce mai activ în facilitarea unei comunicări intense cu comunitățile de migranți și în satisfacerea necesităților lor. Din spusele consilierului în politici sociale și migrație din municipalitatea Roma, „Primarul actual al Romei a adoptat o politică referitoare la dialogul incluziv purtat cu toate comunitățile etnice/migrante din Roma. El de asemenea pledează și pentru modificarea sistemului actual de migrație, pentru a permite legalizarea tuturor migranților”. O modalitate prin care se realizează acest dialog este „mediatorul cultural”, membri ai minorităților etnice /naționale care sunt înregistrați și instruiți de către municipalitate pentru a evalua și satisface necesitățile migranților. Ni s-a spus că până în ianuarie 2007 se va elabora un registru comprehensiv al tuturor migranților ce activează în calitate de mediatori. Aceasta este considerată a fi o prioritate de importanță vitală a municipalității, fiind introdus un articol special pentru acest scop în bugetul municipal, pe care, după cum ne-a asigurat consilierul, „nimeni nu va îndrăzni să-l atingă”. În plus, „consilierii comuni” sunt aleși de către comunitățile de migranți respective pentru a servi drept capacitate consultativă la nivel municipal. În prezent patru consilieri comuni activează în municipalitatea Roma și câte unul în fiecare „unitate sub-municipală”. Consilierii comuni nu au drept de vot, însă pot oferi sugestii. Importanța simbolică a unei astfel de funcții la nivel de autorități locale nu poate fi exagerată, deoarece aduce la cunoștință migranților că vocea lor nu este pur și simplu binevenită în dezbaterile continue cu privire la bunăstarea Romei, dar și cu adevărat solicitată. După cum a sugerat consilierul, „aceasta este o metodă de a le oferi o șansă pentru a vota și alege pe cineva care poate vorbi pentru ei – deși nu sunt cetățeni”.

În Bologna, de asemenea au fost găsite dovezi de implicare activă a autorităților locale pentru satisfacerea necesităților migranților. Municipality de exemplu, joacă un rol activ în încurajarea valorilor culturale distincte ale diferitor grupuri de migranți ce locuiesc pe teritoriul său. Un migrant de acolo a ținut mult să adauge: „În fiecare an, în Bologna se organizează un festival moldovenesc de muzică și schimb de informații. Deși ambasada noastră nu participă, municipalitatea Bologna chiar a contribuit la organizarea acestui festival și au fost invitați toți moldovenii”. Același migrant ne-a informat că municipalitatea Bologna de asemenea se implică în programe menite să ajute victimele traficului”. De asemenea în Padua există un mecanism oficial care permite migranților să-și exprime opțiunile politice. Unul din migranții intervievați activa în calitate de funcționar public în aparatul guvernului din acel oraș. El a relatat următoarele: „Cu cinci ani în urmă, municipalitatea Padua m-a desemnat să-i reprezint pe migranți prin intermediul unei alegeri oficiale și prin urmare eu am participat în cursa electorală. Am fost divizați conform șase zone geografice internaționale. Eu am fost candidatul pentru Europa de Est și Centrală”.

În Rusia, de asemenea, au fost puse la dispoziția migranților moldoveni anumite posibilități instituționalizate de exprimare – însă acestea erau mai degrabă ale diasporei stabilite, decât ale muncitorilor migranți, care au un caracter mai temporar. Unul din reprezentanții ai migranților de mai demult, cu care ne-am întâlnit în Moscova, activa în calitate de reprezentant al diasporei moldovenești în Comitetul parlamentar rus în problemele CSI și anterior a fost membrul Comitetului pentru relații interetnice. Accesul la procesul politic pentru migranții moldoveni nu trebuie doar să aibă forma unor funcții sau oficii oficiale. Studenții moldoveni din Rusia (care, după cum s-a menționat anterior, ar putea fi mai exact clasificați în grupul imigranților „veterani” ai diasporei) de asemenea au vorbit despre o penetrare lină în sistemul politic al acestei țări. În acest caz, accesul a fost posibil datorită statutului de studenți, o categorie socială căruia statul încă îi acordă prestigiu și importanță. În plus, printre moldovenii care își fac studiile în Rusia sunt și cei, ai căror părinți sunt în Moldova oficiali de rang înalt.

Deși poate există o tendință de a-i privi pe migranți, în special cei care nu sunt legali, ca fiind privați de orice tip de instituții, constatările prezentate mai sus sugerează o realitate mult mai nuanțată. Corespunzător, spațiul social/politic în cadrul căruia pot activa migranții – individual sau colectiv – depinde de mai mulți factori, inclusiv structura formei de guvernare a țării în cauză. Alți factori vor influența de asemenea măsura în care migranților li se vor oferi oportunități politice și măsura în care acestea vor fi limitate. Experiența migranților moldoveni este utilă deoarece demonstrează că în anumite societăți și în anumite circumstanțe, migranții necetățeni se pot bucura de o exprimare politică mai mare în țara de destinație, decât în patrie.

Societate civilă activă / suport pentru migranți Mai sus s-a discutat rolul pe care administrația centrală și locală îl poate juca în încurajarea sau descurajarea și creșterea sau reducerea anxietății migranților în momentele de incertitudine juridică și vulnerabilitate economică/ socială. O altă categorie importantă care a sprijinit modelarea mediului social, economic și politic în traiul migranților este societatea civilă. Merită a fi remarcat faptul că organizațiile neguvernamentale, în special cele active în domeniul drepturilor omului/ drepturilor de muncă, au o activitate remarcabilă. Influența societății civile italiene, cunoscută ca fiind foarte diversă și sensibilă, a fost foarte evidentă în examinarea condițiilor precare ale migranților moldoveni aflați în acea țară. După cum a menționat un interviuat din cadrul Municipality din Roma, "ONG-urile și alte asociații [active aici] au un stil tipic italian, prin crearea unei rețele puternice care caută să soluționeze/țină sub control problemele sociale care apar". El a adăugat că administrația locală deseori lucrează împreună cu societatea civilă, "municipalitatea [stabilește] un set de politici și le coordonează cu activitățile acestor asociații".

Totuși, societatea civilă constă din organizații de diferite forme, cu multe orientări. Nu toate ONG-le doresc să lucreze mână în mână cu autoritățile și cu siguranță nu în Italia; unii acționează ca niște adversari ideologici ai statului. Un exemplu elocvent al acestui fapt, căruia am fost martori, este cazul unei clădiri abandonate în vecinătatea Romei, ocupate de către migranții moldoveni (în mod ilegal). Un ONG italian, extrem de activ, și-a asumat rolul de avocat al acestor migranți și a sfidat în nenumărate rânduri ordinele municipalității din Roma. În cele din urmă, grație intervenției acestui ONG și a negocierilor cu autoritățile, migranților „intruși” li s-a permis să rămână în structura contestată. Dar rolul activist al ONG-urilor în apărarea migranților nu se limitează doar la Italia. Și în Israel o mulțime de ONG-uri au fost mobilizate pentru a securiza și apăra drepturile muncitorilor migranți. Activitatea a două astfel de ONG-uri a fost laudată de către consulul moldovean în Tel Aviv, care cu numeroase ocazii a recomandat cetățenilor moldoveni, care se confruntau cu probleme de ordin juridic, să solicite asistența acestor ONG-uri. Nu este surprinzător faptul că mecanismele, pe care și le pot permite autoritățile (de orice nivel) sau societatea civilă în Federația Rusă pentru a ușura situația grea a migranților moldoveni, par a fi foarte puține. Evident, aceasta este o reflectare a naturii formei de guvernare din Rusia și reprezintă o abatere considerabilă și calitativă de la condițiile social-politice, de care se bucură migranții în țările din Vest.

Este necesar de a evidenția că pentru ca migranții să fie capabili să utilizeze serviciile oferite de către autorități (centrale sau locale) sau de către societatea civilă, trebuie să existe infrastructura necesară pentru comunicarea oficială și neoficială. Foarte puțini dintre migranții cu care ne-am întâlnit neoficial în scările din Roma, de exemplu, erau conștienți de existența acelor "consilierilor comuni", care le apărau cauza în forumurile oficiale municipale. Când se analizează ospitalitatea relativă sau deschiderea social-politică a unei societăți anumite pentru migranți, trebuie să se ia în considerație modalitățile – oficiale și neoficiale – prin care acești migranți ar putea lua legătura cu aceiași indivizi, organizații și instituții care există cu scop de a le îmbunătăți calitatea vieții lor.

Comunicarea

S-a vorbit mult despre dificultățile pe care le întâmpină migranții în accesarea informației despre țara în care locuiesc (în special informația de ordin juridic), despre țara lor de origine și chiar despre comunitatea de migranți în care locuiesc. Lipsa unor publicații și nivelul redus de utilizare a internetului de marea majoritate a migranților moldoveni reprezintă un neajuns serios în analiza abilității acestor migranți de a accesa informația relevantă. Traiul unui număr mare de migranți – în special femeile ce trăiesc cu familiile în calitate de menajere sau personal de îngrijire – este

caracterizat printr-o pronunțată izolare socială, condiții care nu facilitează accesul la sursele de informare în masă, chiar dacă acestea există din abundență.

Totuși, un mijloc care ar putea oferi o ușoară îmbunătățire în ceea ce privește accesul la informații, este televiziunea prin satelit. Am fost informați că în Bologna, migrații aveau acces la un canal moldovenesc nou prin satelit, precum și la cele rusești și ucrainene. Deși actualmente numărul abonaților este redus, prin intermediul lor alții au fost capabili de a accesa această sursă extinsă de informație. Femeile migranți, care muncesc în calitate de menajere sau personal de îngrijire ar putea locui în case, ale căror proprietari sunt abonați la televiziunea prin satelit. Nu s-a putut identifica cu certitudine dacă canalul moldovenesc (sau cele din Rusia, Ucraina sau România pentru acel scop) este inclus în pachetul televiziunii prin satelit al angajatorilor cu care locuiesc migrații. Se merită de a se căuta modalități prin care angajatorii cu televiziune prin satelit ar putea fi convinși să includă astfel de canale în pachetul televiziunii prin satelit.

Transportul spre Moldova

O anumită parte a migraților din fiecare dintre cele trei țări analizate călătoresc spre Moldova – cu o frecvență și durată diferită. În Israel, mai mulți imigranți moldoveni vin în Moldova pentru a vizita cimitirele. S-a raportat că persoanele mai în vârstă au tendința de a călători mai frecvent decât omologii lor mai tineri, pentru a-și vizita prietenii, rudele, etc. De asemenea din Israel vin în Moldova imigranți moldoveni, oameni de afaceri care au careva interese comerciale în patria lor. Aceste modele de călătorii sunt cu siguranță mai elocvente pentru diaspora de migrați [evreiești] stabilite, decât pentru muncitorii migranți, care au un caracter mai temporar.

Migrații, care vin din Rusia în Moldova, au tendința de a călători cu trenul; acei care vin din Israel călătoresc cu avionul; și cei care vin din Italia au raportat că utilizează avionul, trenul și automobile particulare. Este documentat faptul că autocarele și, în special, trenurile servesc drept mijloace de transfer neoficial al remitențelor. Autocarele, trenurile și avioanele reprezintă locuri unde pot fi contactați migrații în tranzit. De exemplu, în Bologna s-a relatat că "există rute noi de avion – una este română și alta este moldovenească – care au o linie telefonică gratuită, pe care o utilizăm pentru a rezerva bilete de avion". Ar fi potrivit de a oferi prin intermediul acestor linii telefonice gratuite anunțuri relevante privind serviciile publice pentru migrații moldoveni, pe care le vor asculta atunci când telefonează și așteaptă să fie conectați cu un reprezentant.

Agențiile de recrutare, selectare și plasare a forței de muncă

În Israel în special, unul din principalii actori-cheie cu care ne-am întâlnit a fost o agenție pentru recrutarea, selectarea și plasarea forței de muncă. Mai mulți intervievați au menționat că, cel puțin în cazul Israelului, agențiile pentru recrutarea, selectarea și plasarea forței de muncă au jucat un rol considerabil în reducerea abuzurilor, caracteristice pentru procesul de migrare masivă a forței de muncă, și în îmbunătățirea condițiilor muncitorilor migranți. Autorizarea acestor agenții prin legislație a contribuit cel puțin la reducerea cazurilor de exploatare a migraților de către contractorii particulari. De fapt, potrivit unui reprezentant oficial al Moldovei în Tel Aviv, agențiile de recrutare, selectare și plasare a forței de muncă [cele cu mai multă experiență] au fost, în unele cazuri, mai cooperante decât guvernul din Israel. Mai mult decât atât, aceste agenții de obicei încheie contracte cu sau angajează reprezentanți locali în țările furnizoare de muncitori, și prin urmare permit, în mod potențial, coordonarea și asigurarea unei stabilități mai mare a fluxurilor de muncitori migranți. În celelalte țări vizitate, se pare că

agențiile pentru recrutarea, selectarea și plasarea forței de muncă nu au o poziție atât de importantă în procesul de migrație a forței de muncă, ca cele din Israel.

Rolul agențiilor de recrutare, selectare și plasare a forței de muncă din Israel în aprovizionarea cu forță de muncă străină a fost mult mai pronunțat în ce privesc bărbații, care lucrează aproape exclusiv în construcții. În cazul femeilor migranți, care lucrează în primul rând ca dădăci sau personal de îngrijire pentru bătrâni, agențiile pentru recrutarea, selectarea și plasarea forței de muncă sunt mult mai mici și mai numeroase, și prin urmare mai difuze. Aceasta, însoțită de natura izolată a muncii realizate de femei, face sarcina de a le contacta în scopuri de cercetare considerabil mai dificilă, decât în cazul migranților de gen masculin.

Ca să nu pară prea optimist rolul jucat de agențiile pentru recrutarea, selectarea și plasarea forței de muncă, reprezentantul unui ONG din Israel a criticat rolul lor în formarea și implementarea politicii de migrare din Israel. În opinia ei, această politică este pusă în acțiune de presiunea din partea angajatorilor, care doresc să continue importul de forță de muncă, returnând, în același timp, angajații precedenți prin intermediul Departamentului de Imigrare. Procedând astfel, ei reușesc să păstreze noii angajați într-o poziție slabă în relație cu angajatorii și împiedică dezvoltarea unui contingent de muncitori experimentați și potențial activi politic. Corespunzător, agențiile pentru recrutarea, selectarea și plasarea forței de muncă, o verigă importantă în acest lanț de furnizare a forței de muncă, sânt complici în acest proces de control social, menit să servească interesele angajatorilor. Mai mult decât atât, s-a relatat că deși există mecanisme potrivite de a regla taxele plătite de către migranți agențiilor, acestea sânt permanent încălcate. În rezultat, migranții în loc să plătească o taxă mai mică de \$1000, sunt deseori impuși să plătească mii de dolari, în pofida faptului că această practică este ilegală atât în Moldova cât și în Israel.

Utilizarea comunității diasporei pentru a petiționa guvernul țării de destinație

Au fost înregistrate câteva cazuri interesante, în care comunitățile de migranți erau recrutați activ de către autoritățile țării de destinație în încercarea de a influența politica promovată de Guvernului patriei lor sau invers. Un astfel de exemplu au fost eforturile guvernului Republicii Moldova, prin intermediul BRI, de a mobiliza rezidenții moldoveni „veterani” din Rusia pentru a face lobby pe teme de interes pentru Moldova, de ex. embargo-ul impus de guvernul Rusiei pentru vinurile moldovenești. Un exemplu de acțiune politică a migranților, orientată spre guvernul țării de origine, după cum ne-a relatat unul din preoții moldoveni intervievați, este întâlnirea președintelui Moldovei, în timpul unei vizite în Israel, cu rezidenții moldoveni, care au apelat la susținerea dumnealui pentru a modifica legea care interzicea dubla cetățenie, ceea ce în consecință s-a și întâmplat.

Amenințări

Cadrul legal ambiguu privind migrația

În secțiunea precedentă s-a descris în ce mod ambiguitatea, care prevalează (în primul rând în Italia și Rusia) în ce privesc cerințele pentru șederea și munca legală, poate fi văzută ca o oportunitate. La drept vorbind, însăși faptul că Italia și Rusia împreună găzduiesc o majoritate copleșitoare de migranți moldoveni confirmă, în mare, abilitatea acestora de a se adapta sau evita cu succes aceste regulamente confuze și, în unele cazuri, conflictuale. Un reprezentant al Amnesty International în Roma a explicat că, "Lipsa unor căi legale de a pătrunde în Italia are un impact major asupra migranților care locuiesc aici ilegal ... În anul 1998 a fost promulgată o lege exhaustivă privind migrația, intrată în 2001. De fapt, legea nu este foarte exhaustivă sau clară și de aceea generează multă neliniște printre migranți privind statutul și viitorul lor în Italia".

În Rusia de asemenea, legislația cu privire la muncitorii migranți se schimbă constant. După cum s-a menționat mai înainte, visa nu este necesară pentru a intra în țară, dar migranții trebuie să fie înregistrați undeva – la un hotel sau casă. Această înregistrare nu se obține cu ușurință, iar angajatorii care trebuie să se ocupe de acest lucru, de regulă nu o fac. În rezultat, circa 90% din moldoveni stau ilegal în Rusia. Până nu demult, migranții aveau la dispoziție 90 de zile pentru a se conforma cerinței de a se înregistra. Potrivit unei persoane din Moldova, care locuiește de mulți ani în Moscova și este implicată în acțiuni de oferire a asistenței comunitare migranților recenți, "Unii sunt gata să stea în țară doar 89 de zile, să plece acasă și apoi să se reîntoarcă - toate acestea pentru a se evita înregistrarea. Atitudinea poliției este deseori negativă față de migranții - în special cei fără de acte, aceștia putând fi deseori umiliți și li se pot cere bani. În general, înregistrarea oficială este o problemă". Oricât de dificilă nu ar părea acea situație, ea era mult mai bună și mai prielnică decât situația actuală, în care migranții trebuie să se înregistreze timp de trei zile din ziua sosirii în țară. Un preot moldovean din Moscova cu care am vorbit, a remarcat cu nostalgie, "Cel mai mare vis al moldovenilor din Moscova este ca sistemul precedent de înregistrare să fie restaurat... ucrainenilor li s-a făcut o excepție și încă li se permite să rămână 90 de zile".

Se poate concluziona că ambiguitatea de ordin legal atât din Italia, cât și din Rusia este ca un cuțit cu două tășuri. Pe de o parte, ea oferă diverse porțițe de scăpare, pe care nenumărați moldoveni au reușit să le valorifice. Pe de altă parte, această ambiguitate este o sursă constantă de neliniște și, după cum s-a menționat mai sus, va împiedica, cel puțin pentru viitorul apropiat, careva intervenții de proporții menite să dezvolte coeziunea comunității și să întărească legăturile migranților ilegali cu țara de origine.

Divizarea lingvistică/culturală

În discuțiile noastre cu diverse autorități din Moldova, subiectul divizării lingvistice/ culturale era evitat pe ascuns. Impresia creată este că cele două tradiții culturale coexistă în Moldova într-o armonie relativă. În timp ce la nivel practic aceasta pare adevărat, discuțiile purtate cu mai mulți migranți (care locuiesc în Italia) pe marginea acestui subiect creează o altă imagine. Doi intervievați și-au amintit de protestul național și agitația publică, care în ultimă instanță a dus la declararea limbii "moldovenești" (adică româna) drept limba națională oficială în anul 1991. "Noi chiar am dormit în fața clădirii Parlamentului ca să atingem acest scop și timp de vreo 7-8 ani am reușit să schimbăm totul în română. Dar atunci, când [conducerea actuală] a venit la putere, sume imense de bani au fost investite pentru a reveni la limba rusă... până la final,

majoritatea resurselor țării păreau a fi orientate pentru a schimba ceea ce noi ne-am luptat ani în șir". Și invers, un migrant moldovean de 25 de ani (vorbitor de rusă), care locuia în Israel, ne-a spus că s-ar întoarce în Moldova, "dacă rusa ar fi fost limbă oficială și aș fi găsit un serviciu cu un salariu decent".

O înstrăinare profundă dintre moldovenii vorbitori de rusă și română a fost remarcată în remarcile unor studenți din Moscova (vorbitori de rusă) și de asemenea a fost exprimată prin crearea unei pagini web exclusiv în limba rusă www.kishinev.ru, menită să servească interesele moldovenilor, care locuiesc în Israel, Germania, Canada și SUA. Această pagină web oferă informații actualizate despre Chișinău și este orientată în exclusivitate spre persoane originare din acest oraș, care vor să contacteze anumite persoane și uneori instituții (școlile pe care le-au frecventat).

Deși presupusul conflict latent dintre moldovenii vorbitori de rusă și română nu stă la baza anchetei noastre, el oricum are implicații asupra întrebărilor/ipotezelor care ghidează această cercetare. Dacă după toate acestea, tentativele de a constitui legături mai strânse, mai substanțiale și mai durabile dintre comunitățile migranților moldoveni peste hotare și patrie, au presupus o identitate unică, coerentă și esențială a moldovenilor, gradul rezonanței al acestei identități pentru moldovenii vorbitori de ambele limbi este de o importanță decisivă. Impresia lăsată de discuțiile cu moldovenii din ambele contexte lingvistice/culturale este că această problemă rămâne încă nesoluționată. O tânără a împărtășit următoarea observație în cadrul unui forum de discuții, inițiate pe marginea acestui subiect de către asistentul meu în cercetări, "O identitate națională moldovenească nu există în sine, deoarece nu există o națiune adevărată moldovenească – doar o societate moldovenească, foarte divizată. Este nevoie de mult timp până a ajunge la o adevărată 'identitate națională'".

Mai mult decât atât, însăși identitatea națională moldovenească este încărcată cu scandaluri politice, datorită cărora moldovenii își pot anticipa viitorul politic colectiv prin lentile culturale / lingvistice. Un astfel de scenariu ipotetic – admis ca fiind unul extrem - ar avea implicații extinse asupra moldovenilor de peste hotare și asupra eforturilor de a-i aduna în jurul unei noțiuni coerente de patrie.

Legătura cu Moldova și moldovenii

Deși migrația forței de muncă a moldovenilor este un fenomen relativ recent, mulți din migrații cu care am discutat analizează starea legăturii cu Moldova ce va caracteriza următoarele generații. Bineînțeles, atunci când a doua generație a migranților moldoveni se va naște peste hotare, legătura deja problematică a moldovenilor cu patria lor riscă să devină încă mai slabă și mai difuză.

Această tendință poate fi inconștient intensificată de unele situații din interiorul Moldovei. Una din acestea, este realitatea economică din anii recentți, prin care familiile moldovenilor cu rude peste hotare au parte de o putere de cumpărare mai mare. Un rezultat al acesteia este că persoanele ce au rude peste hotare sânt mai apți de a-și permite achiziționarea de imobile în Moldova decât vecinii lor fără un astfel avantaj economic. Aceasta la rândul său a intensificat ceea ce unii ar putea numi o creștere "artificială" a prețurilor proprietăților imobiliare. Unele persoane și-au arătat îngrijorarea că acest lucru ar putea produce un resentiment (sau chiar o tulburare socială) în țara de origine, ce ar servi ca o întrerupere a legăturilor între cei care au rude peste hotare și cei ce nu au. Probabil, una din manifestațiile acestui resentiment se reflectă în sentimentele unui migrant în Italia pe care l-am intervievat: Mulți din oamenii din Moldova nu-și

imaginează ce viață grea avem noi aici; când ei se gândesc la noi, presupun că din moment ce lucrăm aici, peste hotare, trebuie să fim financiar bine dotați și să nu avem deloc probleme. Nu vorbesc doar despre politicieni - care nu știu și nu vor să știe - dar despre moldovenii de rând, ca și noi”. În absența unei identități unite a moldovenilor, divizarea în creștere dintre moldovenii de peste hotare și cei din țară, ar putea fi în detrimentul obiectivelor ce stau la baza acestui efort investigativ.

Recomandări

Recomandările prezentate mai jos nu sunt nici cuprinzătoare, și nici sistematizate, dar oferă o baza pentru reconsiderarea amplă a politicii existente. Ținem să menționăm faptul că aceste recomandări sunt, în unele cazuri, consistente cu cele prezentate Planul Național de Acțiuni, elaborat de către BRI și, prin aceasta posibil ar putea fi integrate în planurile de viitor întru facilitarea monitorizării și implementării celor din urmă.

Deoarece această cercetare este orientată în ultima instanță către politicieni și practicieni, adică acei care activează pe o scenă neapărat politizată, aceste recomandări trebuie să ia în considerație și să fie sensibile la domeniile în care ele probabil vor fi implementate. De aceea, punctele ce urmează ar trebui să fie citite și interpretate cu gradul necesar de precauție, tenacitate și reflecție critică.

Acorduri bilaterale

O parte din recomandările aflate în stare incipientă au apărut în urma datelor din interviul ce ține, într-o măsură sau alta, de sfera relațiilor bilaterale dintre Moldova și țările în care migranții locuiesc. În timp ce, în majoritatea cazurilor, scopul este ratificarea acordurilor bilaterale, acesta ar trebui inițiat de un proces de dialog. Printre domeniile care ar putea probabil să cadă sub incidența relațiilor sau a acordurilor bilaterale este protecția drepturilor fundamentale ale omului pentru migranții în țările de destinație. Există foarte multe informații și recomandări în acest domeniu specific. Această cercetare este axată pe alte domenii. Principalul între ele este subiectul omniprezent de legalizare sau "regularizare" a statului majorității considerabile a migranților moldoveni – dacă acesta se referă în mod specific la statutul ilegal (realitatea pentru majoritatea din cei aflați în Italia) sau lipsa înregistrării (pentru mulți din cei aflați în Rusia).

O recomandare simplă, care ar putea fi abordată ca parte a unui acord bilateral mult mai cuprinzător dintre Moldova și țările relevante, este oferirea unui anumit tip de "perioadă de grație" (durata căreia ar fi deschisă pentru negociere), în timpul căreia migranții ar fi capabili de a munci și concomitent de a fi liberi să-și clarifice statutul. Un astfel de acord ar putea, de asemenea, include prevederi ce țin de oferirea asistenței în accesarea, înțelegerea și completarea documentației. Din multe interviuri realizate cu migranții și autoritățile, pare să fie foarte evident că autoritățile discută prea puțin pe marginea acestor subiecte. Inițierea implementării acestei recomandări, destul de simple și directe, pare să fie un pas pozitiv în direcția corectă.

Necesitatea pentru un astfel de acord bilateral cuprinzător a fost reflectată în remarcile ambasadorului Moldovei în Tel Aviv: "De obicei observăm doar moldovenii care locuiesc aici ilegal, și doar atunci când ei se confruntă cu careva probleme și au nevoie de ajutorul nostru – în majoritatea cazurilor pentru a părăsi țara. Existența unui cadru legal cuprinzător în ce privește tratamentul muncitorilor, migrației și traficului, pe care Israel l-a respins până acum, ne-ar putea permite să ne ocupăm de toți moldovenii - inclusiv cei aflați ilegal".

Un alt aspect, care ar putea fi redresat în contextul acordurilor bilaterale, este problema calificării profesionale/diplomelor migranților. În cadrul mai multor interviuri realizate, s-a constatat că migranții deseori posedă anumite abilități, pe lângă celea de constructori și îngrijitori (în domeniul ocrotirii sănătății, învățământului, muzicii etc.), de care potențial ar putea beneficia țările de destinație. Un migrant în Bologna vorbea pasionat pe marginea acestui subiect: "Mama mea a muncit mulți ani în domeniul său și este înalt calificată în Moldova; dar când a venit în Italia nu putea găsi un serviciu, nici măcar în instituțiile de acordare a serviciilor medicale primare, deoarece studiile ei nu au fost recunoscute... Eu aș ruga membrii guvernului nostru să întreprindă ceva, pentru ca studiile și calificările noastre [academice/profesionale] să fie recunoscute aici. Aceasta ne-ar mări șansele noastre de a fi persoane productive și realizate".

Apropo, acordurile bilaterale pe probleme de migrație nu trebuie neapărat încheiate la nivel de autorități centrale. În cercetarea noastră, am descoperit anumite cazuri în care cooperarea între structurile guvernamentale era realizată la nivel local. De exemplu, a fost s-a ajuns la un acord între Moscova și Chișinău, conform căruia în Moscova va funcționa o școală pentru copii moldoveni și invers.

Rolul misiunilor diplomatice din Moldova

Cercetarea precedentă a indicat că pentru majoritatea moldovenilor de peste hotare, ambasada și consulatele Moldovei reprezintă prima adresă, nu doar pentru chestiuni ce țin de documentație etc., dar și pentru susținere în momentele de criză. Nu este surprinzător faptul că acest lucru este mai valabil pentru migrații, care locuiesc în apropiere de ambasadă/consulat. Pentru cei ce locuiesc în regiuni mai îndepărtate, lipsa accesului la Moldova oficială este cu siguranță un neajuns. Dacă autoritățile Moldovei sunt cu adevărat cointeresate într-o legătură puternică, mai dinamică cu comunitățile care au migrat peste hotare, ei ar trebui să studieze reamplasarea personalului consular într-o manieră care ar lua în considerare distribuția migraților într-o țară anumită. O astfel de reamplasare ar necesita personal suplimentar și ar fi, cu siguranță, un efort costisitor. Dar, se pare că merită investiția avantajul de lungă durată oferit de o configurație consulară mai sensibilă în aspect demografic, în special luând în cont proporția alarmantă a moldovenilor ce locuiesc și lucrează peste hotare. Mai mulți migrați localizați în nordul Italiei și-au exprimat dorința pentru deschiderea unor consulate suplimentare în acea regiune a țării. De fapt, această idee a circulat în cercurile oficiale, dar până la acest moment nu s-a realizat nimic vizibil. Nu mai puțin importantă ar fi expedierea atașajilor pe probleme de muncă, cu o pregătire specială, în anumite orașe-cheie de destinație, a căror responsabilitate ar include monitorizarea și protecția drepturilor naționalilor moldoveni ce lucrează legal și ilegal. Un exemplu educativ din experiența filipineză este includerea Centrului de resurse al Filipinelor pentru lucrătorilor migrați de peste hotare în mai multe misiuni diplomatice. Aceste centre oferă consiliere, asistență socială, informații, programe gender și înregistrare (Newland & Patrick, 2004).

Un alt neajuns considerabil în reamplasarea diplomatică este absența unei ambasade italiene în Moldova, după cum s-a menționat anterior. Deși partea responsabilă în acest caz este Ministerul de Externe al Italiei, acest subiect ar trebui inclus și în agenda de lucru a Moldovei și să fie discutat la toate întâlnirile bilaterale cu omologii italieni. Un migrant din Roma a opinat cu nostalgie speranța că toate asociațiile Moldovei din Italia ar putea să se mobilizeze pentru a exercita o presiune asupra guvernului să deschidă o ambasadă în Chișinău. Este destul de evident faptul că aceste asociații nu sunt nici organizate, nici suficient de puternice pentru a realiza o astfel de campanie. Dar, dacă o parte din aceste grupuri ar fi acționat de comun acord și cu suportul autorităților relevante din Moldova, este posibil că s-ar putea realiza o schimbare în acest sens. Beneficiul unei astfel de cooperări ar fi nu doar de ordin material (economisirea semnificativă a timpului și banilor pentru cetățenii moldoveni, care doresc să călătorească în Italia), dar și în exemplificarea precisă a tipului cooperării între diasporă și țara de origine, de care Moldova aparent este interesată.

Un neajuns foarte mare al reprezentării consulare este că personalul consular moldovean pare să fie cronic supraîncărcat și are la dispoziție puține resurse pentru a se ocupa de ceva mai mult decât necesitățile de ordin strict consular ale migraților. În unul din atelierile de lucru pentru autoritățile consulare, organizat de OIM, cu suportul CIMI, în luna septembrie a anului precedent, participanții au fost rugați să elaboreze strategii de asistență comunitară pentru implicarea migraților și consolidarea legăturilor cu Moldova prin intermediul ambasadelor/consulatelor. În timpul acestui atelier de lucru a devenit clar că, în pofida dorinței

reale a câtorva consulate de a întreprinde careva eforturi pentru a stabili o legătură mai strânsă între migrații moldoveni și patriile lor, nu există fonduri disponibile pentru astfel de scopuri. Când eventual s-a discutat implementarea unor idei programate prezentate, chiar și, s-ar părea, cele mai neînsemnate sume de câteva sute de dolari SUA păreau imposibile pentru mulți dintre cei prezenți. Una din concluziile oarecum evidente ale acestui efort de cercetare este că, atât timp cât Ministerul de Afaceri Externe al Moldovei rămâne adresa primară pentru stabilirea unei astfel de legături dintre CMH și țara de origine, personalul său trebuie să fie împuternicit cu abilitățile și resursele necesare pentru realizarea programelor care ar putea face o diferență semnificativă. În consecință, se recomandă transferarea unor alocările bugetare către ambasadele din țările de destinație-cheie pentru organizarea evenimentelor socio-culturale cu ocazia sărbătorilor naționale pentru naționalii moldoveni, și nu doar pentru colegii diplomați. Astfel de întruniri ar putea de asemenea facilita înregistrarea neoficială, îmbunătăți comunicarea și schimbul de informații, precum și alte oportunități.

Comunicarea

După cum a fost dezvăluit mai devreme, (în "Punctele slabe"), probabil cel mai mare neajuns în tentativa de a institui legături mai strânse dintre Moldova și migrații de peste hotare, este lipsa evidentă a unor canale stabile și sigure pentru schimbul de informații. Migrații moldoveni au tendința de a se baza mai mult pe telefoanele mobile decât pe Internet pentru a comunica cu familia din țara natală. Este foarte puțin probabil ca acest model să se schimbe în viitorul apropiat. De aceea, ar putea fi de folos luarea în calcul a posibilităților de valorificare a tehnologiilor de telefonie mobilă cu scopul de a informa migrații moldoveni despre posibilitățile de reîntoarcere acasă, precum și despre evenimentele/evoluțiile importante din comunitatea lor. Autoritățile din Moldova ar face bine să analizeze potențialul acestui mod de comunicare sau prin organizarea repartizării în masă a mesajelor textuale pertinente sau prin negocierea cu operatorii de telefonie mobilă a unor prețuri sau/și servicii speciale pentru migrați. Un astfel de serviciu se implementează deja în alte țări, după cum este exemplificat în comentariile un migrant din Filipine în Israel, "operatorul meu de telefonie mobilă trimite periodic [abonaților săi] mesaje textuale, informându-ne despre cele mai recente noutăți din Filipine".

Una dintre cele mai informative întâlniri avute în Italia o reprezintă cea cu fondatorul și redactorul-șef al unui ziar săptămânal în limba română, al cărui grup-țintă este comunitatea extrem de numeroasă a migraților români în această țară. La început, scopul acestei inițiative fost informarea cititorilor despre evenimentele actuale din acea regiune și din România. Treptat, ziarul a obținut încredere printre cititorii săi, pe lângă alte cauze, deoarece critica public guvernul României pentru lipsa serviciilor consulare oferite cetățenilor săi în Italia. S-a dovedit a fi o afacere viabilă din punct de vedere financiar, ca rezultat atât al afilierii ei la o rețea de ziare din comunitate, sponsorizate de imense conglomerate din sfera comunicațiilor, precum și grație succesului de atragere a anunțurilor publicitare. Treptat, redactorul-șef a descoperit că acest ziar funcționa de asemenea – nu mai puțin important – în calitate de mijloc de promovare a coeziunii sociale în cadrul comunității de migrați. Eventual, s-a înființat "Asociația Românilor din Italia" – un produs al săptămânalului menționat mai sus. Acest șir de evenimente demonstrează potențialul grandios al unui ziar comunitar, dacă acesta este perceput de către toți ca fiind independent și integru. S-ar părea că lipsa un ziar săptămânal moldovenesc similar este determinată de numărul cititorilor care, prin comparație, este mult mai mic. Dar, cu siguranță este posibil ca o astfel de afacere să fie inițiată, cu un minim de susținere instituțională și prezența unui singur antreprenor social/jurnalist. Aceasta va fi o publicație independentă sau un supliment periodic la revista română (sau a unei reviste echivalente în limba rusă). O altă lecție

învățată în baza acestei experiențe jurnalistice române este că fără valorificarea resurselor comunității locale și abilitarea persoanelor respective, nici o parte din susținerea instituțională nu va afecta vreo schimbare socială consistentă și de durată.

Un angajat al unui ONG, care a fost intervievat în Roma, a propus că informația despre actele necesare pentru obținerea și menținerea statutului legal, să fie diseminată prin intermediul mijloacelor de informare în masă. Aceasta ar putea ajunge până la cititorii italieni, dar este foarte dubios dacă va ajunge cu succes până la grupul-țintă (migranții). Acest fapt subliniază necesitatea unui astfel de mijloc de informare care, prin conținutul, limba și distribuția sa, să fie orientat spre populația migrată a Moldovei.

Ambasadele și consulatele ar putea fi mai active în calitate de distribuitori ai informației de ordin vital. Aceasta ar necesita adoptarea unei politici prin care reprezentanții consulari ar fi împuterniciți să colecteze, simplifice, clarifice, disemineze și să actualizeze toată informațiile pertinente despre traiul migranților în țările în care lucrează. Aceasta ar include informații despre procesul de legalizare, precum și materialele ce descriu rețeaua de servicii umane disponibile migranților și familiilor sale. Dacă un astfel de serviciu ar fi fost prestat eficient și cu toată seriozitatea, atunci aceasta ar îmbunătăți imaginea oficială a Moldovei în ochii multor migranți. Mai mult decât atât, ambasadele și consulatele ar putea de asemenea disemina informații despre subiectele socio-economice din Moldova, în special situația economică precară a celor ce rămân în urmă. Astfel de informații ar putea să genereze interes în situația socio-economică a Moldovei și poate chiar să stimuleze interesul anumitor persoane față de oportunitățile de investiții în patrie.

Misiunile diplomatice, ce lucrează împreună cu guvernul Moldovei (și dacă este necesar autoritățile naționale sau/și cele locale ale țării de destinație), ar putea de asemenea iniția alte acțiuni cu intenția de a promova și întări legăturile între CMH și patria lor. Exemple din experiența filipineză include organizarea unor turnee peste hotare a anumitor artiști din insulele Filipine, oferirea de servicii de consiliere psihologică care accentuează menținerea "valorilor filipineze" și înființarea de școli în regiunile cu o concentrație înaltă a migranților filipinezi (Newland & Patrick, 2004). Ultima idee programată a fost realizată la Moscova prin crearea școlii nr.164, o școală primară, care nu doar înregistrează un număr mare de elevi moldoveni, dar de asemenea are și "Odaia Moldovei", ce conține vestigii de cultură moldovenească și oferă lecții de limba moldovenească.

S-ar putea crea impresia că un motiv al comunicării teribil de inadecvate între autoritățile Moldovei și comunitățile migranților de peste hotare îl reprezintă configurația structurilor guvernamentale, menite să soluționeze problema migrației. Până nu demult a existat Biroul Național Migrațiune (BNM), cu un statut comparabil cu cel al unui minister. La o anumită etapă, BNM a planificat să analizeze posibilitatea creării mai multor canale oficiale de comunicare cu comunitățile migranților și diseminării materialelor informaționale pentru potențialii migranți din Moldova. Acest birou a fost în ulterior desființat – din motive care rămân neclare – și înlocuit cu BRI – Biroul Relațiilor Interetnice. Mandatul ultimei organizații diferă mult de cel al predecesorului său, deoarece se axează mai mult pe minoritățile etnice din Moldova și comunitățile diasporei „veterane” de peste hotare. Cu toate acestea, în absența BNM, BRI își asumă în mod firesc mai multe funcții care intrau în competența fostei organizații.

Ar fi util de a face o analiză comparativă între reacția structurală a guvernului Moldovei la provocările impuse de procesul migrațional, și cea a guvernului filipinez. În mod specific, au fost înființate două instituții, ambele în incinta Departamentul Muncii și Angajării – Administrația Filipineză de Angajare peste Hotare (AFAH) și Administrația Bunăstării Lucrătorilor de peste Hotare (ABLH). Prima organizație caută să optimizeze beneficiile programului național de

angajare peste hotare și monitorizează angajarea peste hotare a muncitorilor migranți filipinezi, în timp ce a doua se concentrează asupra protecției și promovării bunăstării și prosperității lor. Pentru o descriere mai detaliată a acestor agenții vezi Anexa B. În sensul lucrării noastre, activitățile specifice întreprinse de aceste agenții sau eficiența lor prezintă o importanță reală mai mică - mai mult ne interesează însăși existența lor. Aceste agenții par să nu reprezinte nimic altceva decât recunoașterea, de către autoritățile filipineze, a rolului lucrătorilor migranți filipinezi pentru dezvoltarea țării lor. Aceasta reprezintă doar un tip de mecanisme guvernamentale, create pentru a face față unor procese migraționale de mari proporții, mecanisme care par a fi absente în cazul Moldovei.

Mai sus au fost discutate canalele oficiale, instituționale de comunicare continuă între Moldova oficială și comunitatea de migranți de peste hotare. Crizele și situațiile de urgență reprezintă, de asemenea, momente când țara de origine și comunitățile diasporei/migranților își pot exprima sentimentul de împărtășire a unui destin comun și pot oferi ajutorului reciproc. Un exemplu interesant de comunicare în condiții de criză este experiența Ambasadei Moldova în Tel Aviv în timpul verii anului 2006, când Israel a atacat miliția Hezbollah în sudul Libanului. Pe parcursul acestui război, rachetele au lovit fără alegerea victimelor în orașele și orașele din Nordul Israelului. Conform spuselor ambasadorului, "Ambasada Moldovei s-a văzut obligată să monitorizeze *comunitățile diasporei* (sic.), în special cele din Nord, pentru a identifica persoanele care au nevoie de ajutor. Am deschis o linie-fierbinte și am anunțat că suntem gata să oferim asistență gratuită tuturor, indiferent dacă stau în țară legal sau ilegal. De fapt, doar câțiva migranți ilegali au îndrăznit să apeleze la acest serviciu. Noi am furnizat informație 24 de ore din 24 și am fost contactați în repetate rânduri de mijloacele mass-media din Moldova. Am avut plăcerea să informez mass-media și comunitatea evreiască că nici o persoană din comunitatea Moldovei nu a fost rănită". Se recomandă ca autoritățile moldovenești să analizeze posibilitatea introducerii unui regim de urgență pentru diferite tipuri de calamități naturale și antropogene, care ar putea afecta migrații de peste hotare, în special cei care locuiesc în țările caracterizate printr-o violență și/sau instabilitate politică semnificativă.

Deși această cercetare nu s-a concentrat asupra aspectelor multilaterale ale subiectului remitențelor, în baza interviurilor realizate și a constatărilor cercetărilor anterioare s-a constatat că migrații utilizează tot mai mult, pentru a transfera banii acasă, agențiile comerciale oficiale, având tot mai puțină încredere în diversele metode neoficiale. Acest lucru are drept rezultat o legătură instituțională durabilă între migrant și instituție, fapt care ar putea oferi oportunități adiționale, în special în ceea ce privește oferirea informațiilor. Aceste agenții particulare și-au asumat răspunderea de a efectua anumite cercetări pentru a maximiza cota lor din piața de migranți. Ele de asemenea distribuie zilnic broșuri în scopuri informaționale și promoționale. Se recomandă ca autoritățile Moldovei și organele internaționale interesate să analizeze posibilitățile de colaborare cu aceste agenții comerciale în încercarea de a oferi asistență comunitară mai largă mai multor migranților într-un șir de domenii, cum ar fi asistență medicală, juridică și culturală, etc.

Întoarcerea în Moldova

Pentru marea majoritate a migranților moldoveni, mai ales pentru cei ilegali, întoarcerea în Moldova este în principiu, o decizie luată dinainte. În consecință, guvernul este puțin motivat de a adopta o politică sau de a întreprinde acțiuni menite de a-i convinge activ să revină în patrie. Dar, modul în care migrații reîntorși sunt primiți – oficial sau neoficial – poate avea puternice consecințe asupra viitoarei lor integrări în societatea moldovenească și contribuției lor în această societate. Mulți dintre cei intervievați au accentuat că ar vrea să contribuie pozitiv, utilizându-și experiența lor de a trăi în țări mai dezvoltate. În special, implicarea lor în societatea civilă activă,

fapt caracteristic pentru cel puțin câteva țări de destinație, ar putea avea un impact considerabil asupra societății moldovenești din punct de vedere politic, social și cultural. După cum a opinat un migrant, "Se vor produce cu siguranță în Moldova modificări datorită eventualelor reîntoarceri ale multor migranți în calitate de pensionari".

Dar un număr destul de mare de intervievați și-au exprimat neliniștea că ei acasă ar putea fi considerați străini. O tânără mămică din Nordul Italiei și-a exprimat teama că fiica ei va fi discriminată în învățământ și la angajare, dacă familia ei va trebui să se întoarcă în Moldova. Ea presupune că această discriminare ar putea avea fundamentări cât structurale, atât și de atitudine. Această situație cere de a se întreprinde anumite campanii de informare publică în Moldova în scopul sensibilizării populației generale și autorităților despre situația grea a migranților peste hotare și despre necesitatea de a primi persoanele care se întorc într-o manieră ospitalieră și eficientă.

Practic în toate întâlnirile neoficiale pe care le-am realizat în cele trei țări, migranții moldoveni au menționat că în Moldova există o corupție excesivă, precum și oportunități economice extrem de limitate. După cum a menționat un student în discuțiile online: "Există cu siguranță motiv de a pleca din Moldova; țara care creează toate condițiile pentru a ne încuraja să plecăm și alte țări care [ne creează toate condițiile] pentru ca să venim și să lucrăm. De ce atunci să nu emigrăm?!" Deși ar putea părea pretențios și nepotrivit pentru un proiect de cercetare de acest gen să ofere recomandări privind acțiuni de reducere a corupției și de stimulare a creării locurilor de muncă și dezvoltare economică, este important de a menționa că acești factori cu siguranță au o legătură cu emigrarea și revenirea în patrie. În mod similar, o țară gata să realizeze reforme economice serioase, cu o democratizare, responsabilitate și transparență în creștere, etc. nu va influența doar predispunerea migranților de a se identifica cu și în ultimă instanță de a se reîntoarce în Moldova, dar ar putea de asemenea influența asupra altor actori din exterior, cum ar fi investitorii străini, care la rândul lor ar putea juca un rol constructiv în dezvoltarea Moldovei.

Deși majoritatea moldovenilor se vor reîntoarce eventual acasă, treptat apare următoarea generație de muncitori migranți în țările care permit (de jure sau de facto) ca o anumită parte a migranților să rămână legal în țară. Membrii celei de-a doua generație variază considerabil în măsura în care ei sunt legați de Moldova din punct de vedere cultural, social și psihologic. Este foarte probabil ca o bună parte din populația Moldovei să rămână în țările de destinație. Pornind de aici, deși această generație încă nu a ajuns la majorat, trebuie întreprinse măsuri, la această etapă timpurie, pentru a pune în funcțiune un sistem de consolidare a legăturii lor cu Moldova și a aprecierii țării natale. Un astfel de sistem ar putea lua forma unor rețele oficiale sau neoficiale de educație, emisari culturale, vizite structurate în patrie, etc. Exemple de astfel de proiecte au fost inițiate și dezvoltate prin experiența altor comunități de diasporă în procesul interacțiunii lor cu țările de origine.

Interesant este faptul că probele preliminare sugerează în mod deschis că Moldova oferă, cel puțin anumitor tineri moldoveni, anumite oportunități pentru care ei ar putea analiza posibilitatea de a se reîntoarce în țară – dacă nu permanent, cel puțin temporar. O astfel de oportunitate o reprezintă învățământul superior. După cum ne-a mărturisit o domnișoară, care a părăsit țara 7 ani în urmă: "Obținerea în Moldova a unei diplome [de universitate] merită osteneala. [Studiile în Moldova] sânt mai ieftine și sunt în limba care este înțeleasă mai bine". Relația strânsă continuă între Israel și diaspora evreilor, sistemul de învățământ superior din Israel (cel puțin pentru un semestru) a jucat un rol de bază în apropierea de Israel a tinerilor evrei și familiile lor. Pe viitor, această posibilitate merită să fie exploatată, chiar dacă scopul nu este întoarcerea permanentă în Moldova a tinerilor moldoveni competenți și educați.

O altă constatare ce are tangență cu legătura între tinerii moldoveni migranți și patria lor, care a părut oarecum alogică, a fost tendința unora de a vedea în Moldova un potențial loc pentru distracție/recreare. Desigur, o parte din tinerii moldoveni de peste hotare cu care am discutat online a descris Moldova ca o destinație preferabilă pentru călătorii. După cum a exclamat un tânăr de 27 de ani ce trăiește în Germania, "50 de grame de vodka aici se echivalează în preț cu o sticlă acolo [Moldova]. De asemenea, în Chișinău, îmi pot permite să călătoresc cu taxi-ul tot timpul. Cu 100 de dolari pe săptămână, pot trăi ca un rege". Aceste sentimente au fost sesizate și la alte persoane. Deși "distracția" nu poate fi un temei suficient pentru consolidarea legături între țara de origine și diasporă, importanța ei nu trebuie trecută cu vederea. Dacă un număr în creștere de tineri moldoveni de peste hotare ar decide să călătorească în Moldova pe o perioadă lungă de timp, aceasta ar putea avea ca rezultat crearea unei legături, succedate de alte forme de angajament. Aceasta ar putea include nu doar diverse programe de studiu, dar și diferite tipuri de voluntariat, tururi organizate, activități sociale etc. Tinerii moldoveni ar putea fi recrutați pentru astfel de programe prin consulatele de peste hotare și de asemenea printre cei care deja vizitează Moldova împreună cu membrii familiilor lor. Eforturile din partea consulatelor de peste hotare de a se adresa și a implica tinerii moldoveni trebuie să exploateze astfel de oportunități, cum ar fi elaborarea și promovarea unor oportunități de călătorie, precum și organizarea unor astfel de evenimente destinate membrilor comunității de tineri migranți, cum ar fi Ziua Independenței Moldovei.

După cum s-a menționat mai înainte în secțiunea "Amenințări", absența percepută a unei identități unice a moldovenilor este o problemă care împiedică elaborarea unei strategii pline de sens, cuprinzătoare pentru a consolida legăturile dintre Moldova și comunitățile de migranți peste hotare. Aș presupune că un plan energetic activ de implicare a următoarei generații de moldoveni de peste hotare ar putea contribui la crearea unei punți metaforice durabile dintre moldovenii de peste hotare și cei din țară. Realizarea acestuia ar putea contribui la dezvoltarea identității moldovenilor, într-un mod mai armonios cu necesitățile și sentimentele tinerilor moldoveni. Un astfel de scop, analizat în contextul Moldovei, ar putea părea prematur și prea înalt, dar alte experiențe similare ne arată că acesta este un ingredient decisiv pentru legătura continuă dintre comunitățile diasporei și națiunea țării de origine.

Votul în afara țării - VAT

Dacă remitențele trimise de către migranții moldoveni în Moldova reprezintă expresia primară a legăturii lor practice, economice și familiale cu patria lor, atunci VAT este expresia principală (dacă nu singura) a angajamentelor lor politice față de procesul politic din Moldova. Din perspectiva teoriei politice, se poate argumenta că participarea inadecvată a migranților în alegerile electorale din Moldova – care constituie o proporție substanțială a populației largi – nu este nimic altceva decât o deformare a procesului democratic. Dar preocuparea majoră a acestei cercetări cu privire la VAT este importanța simbolică pe care o oferă aceasta în consolidarea legăturii dintre comunitățile diasporei/migranților moldoveni și patrie.

În multe din discuțiile noastre cu migranții și cu un număr de oficiali, executarea inadecvată a VAT a fost criticată în mod repetat. Printre plângerile prezentate a fost și faptul că nu erau destule puncte de vot pentru a permite măcar unei părți mici din numărul migranților să-și exercite dreptul lor de vot. După cum a menționat un lucrător social din Moscova, „Când am încercat să sporesc participarea la vot, am constatat că exista doar un singur punct de votare, unde doritorii de a vota au format un șir imens. Nu toți au reușit să voteze. Cred că acest fapt s-a datorat organizării ineficiente. Probabil, ar trebuie prevăzut mai mult spațiu pentru a deschide mai multe puncte de votare”. Un politician din opoziție, cu care am discutat în Moldova, s-a plâns că în mai multe puncte de votare nu au existat suficiente buletine de vot.

O altă problemă identificată a fost distanța considerabilă pe care doritorii de a vota au trebuit să o parcurgă. După cum a menționat un migrant, care locuiește în Bologna: "Guvernul nostru ar trebui să ne acorde mai multă atenție, dacă dorește să mențină legătura noastră cu Moldova. Spre exemplu, în timpul ultimelor alegeri electorale, ei ar fi putut să ofere autocare pentru ca persoanele care locuiesc în afara Romei să poată participa la alegeri ... este foarte costisitor pentru noi să venim în Roma sau să locuim în acest oraș”. Un conducător al unei organizații obștești în Trieste a sugerat autorităților Moldovei să deschidă puncte de votare în alte regiuni decât Roma, pentru a servi interesele comunității largi de migranți din Italia de nord. Ea și-a exprimat indignarea profundă față de pierderea a circa un milion de voturi în ultimele alegeri, după cum s-a exprimat dumneaei. Chiar dacă acest număr este exagerat, această opinie reflectă adecvat decepția larg răspândită față de procesul politic, perceput ca fiind practic indiferent față de o mare parte a electoratului moldovenesc.

În Israel bărbații moldoveni (muncitori în domeniul construcțiilor), pe care i-am interviuat, au specificat că „în timpul alegerilor din anul 2005, compania noastră de construcții a organizat transport până la ambasada din Tel Aviv, după orele de lucru, pentru ca noi să putem vota”. De fapt, consider că transportul a fost organizat de agenția pentru recrutarea, selectarea și plasarea forței de muncă, și nu de compania de construcții, însă aceasta nu schimbă realitatea efectuării anumitor eforturi, care nu au rămas neobservate de migranți.

Chiar și în Rusia, unde cea mai mare parte a migranților din Moldova este concentrată în regiunea Moscovei, accesibilitatea s-a dovedit a fi o problemă. De asemenea, acolo mulți migranți (de fapt, ca și în Italia), nu se bucură de statut legal și le este frică să se expună autorităților locale, fapt care a fost menționat drept un factor determinant al participării reduse la vot în ultimele alegeri. În mod similar, ni s-a comunicat faptul că autoritățile rusești au exercitat și probabil vor exercita și în viitor diverse presiuni asupra comunității de migranți moldoveni pentru a influența rezultatele alegerilor în favoarea Partidului Comuniștilor de guvernământ. Interzicerea actuală a importurilor de vinuri moldovenești a fost calificată drept exemplu viu de astfel de intervenții. O altă manifestare a intervenției percepute a Rusiei în procesul de VAT este agitația unei organizații denumite *Patria Moldova*. Participând activ în campania electorală a

ultimului scrutin, Patria Moldova a criticat așa-zisa "politică anti-Rusia", promovată de Președintele Voronin, acuzându-l de toate relele care s-au întâmplat în Moldova. Deși fenomenul Patria Moldova poate fi, în mod cert, interpretat drept o tendință partizană de extremă (precum și arogantă) în rândul comunității de migranți din Rusia, el oricum prevestește o mobilizare politică în creștere față de politica din țara de origine.

Ideea precum că diaspora moldovenească, stabilită deja în Rusia, ar putea juca un rol mai activ în sporirea participării la vot este complicată de faptul că mulți dintre ei nu mai sunt eligibili pentru a vota, fiindcă și-au pierdut cetățenia Moldovei deja de mai mult timp în urmă. Un activist al comunității „veterane” a menționat că „Ei trebuiau să analizeze mai atent amplasarea moldovenilor, unde ei locuiesc și muncesc ... poate ar fi trebuit prevăzute autocare pentru a-i transporta până la punctele de votare”. Probabil prin „ei”, dumneai s-a referit la autoritățile din Moldova sau la personalul ambasadei; totuși cine reprezintă acești „ei” este o întrebare de importanță fundamentală. În această problemă s-a putea implica activ: organizațiile comunitare de bază? ONG-le locale sau internaționale care se ocupă de probleme de democratizare? Autoritățile locale în țările de destinație? Agențiile de recrutare, selectare și plasare a forței de muncă și/sau companiile angajatoare mai mari? De sigur, aceasta este o întrebare deschisă, care însă necesită investigații ulterioare, fiindcă se pare că pe termen lung nu doar moldovenii vor avea de câștigat de pe urma unui proces de VAT mai extins și eficient.

O analiză comparativă superficială a VAT realizate în Rusia denotă faptul că migranții belaruși, spre exemplu, au dat dovadă de o participare mai activă la votare decât moldovenii. Un interviu a sugerat că acest lucru s-a datorat relației mai strânse între țara respectivă și Rusia, grație căreia belarușii se bucură, mai mult sau mai puțin, de aceleași drepturi și obligații (plata impozitelor) ca și nativii ruși.

Persoana care deține în prezent funcția de ministru-consilier la Ambasada Moldovei, în timpul alegerilor din anul 2005 a fost desemnat responsabil de organizarea VAT la Ambasada Republicii Moldova în România. El își amintește: „În ziua respectivă am organizat procesul de votare pentru 3.332 persoane, la rata de 1,5 minute pentru un alegător. Preventiv am organizat o instruire/pregătire minuțioasă pentru a ne asigura că procesul va derula cât de eficient posibil. În același timp, suntem interesați de stabilirea unor relații bune cu UE, și pentru a realiza aceasta trebuie să organizăm un proces de votare ordonat și democratic. Aceasta reprezintă o modalitate de combatere a fraudelor – chiar dacă uneori este tentant să încalci regulile ... Câteva partide de opoziție au oferit autocare pe teritoriul României pentru a facilita participarea la vot [și] multe structuri media au monitorizat procesul de votare... Pot spune cu mândrie că toți cei care au venit au reușit să-și exercite dreptul la vot”. Pentru a vedea dacă acest proces de VAT a fost eficient și fără de probleme, după cum s-a menționat, mai sunt necesare examinări ulterioare și compararea a cel puțin trei surse diferite. Totuși, din exemplu oferit mai sus este clar că preocuparea pentru imaginea Moldovei pe plan european și examinarea minuțioasă a altor elemente pare să determine o realizare mai eficientă a VAT.

Probabil critica autorităților moldovenești actuale reprezintă explicația, oferită cel mai frecvent în ultimii ani, pentru lipsa de eficiență a procesului de VAT. Mai multe persoane interviuate au specificat că majoritatea migranților sunt tineri, optează pentru reformare și democratizare, și prin urmare au o opinie negativă despre partidul comunist de guvernare. Și invers, cei care au rămas în Moldova constau, în mod disproporțional, din pensionari, care tind să fie mai conservatori, adică mai potriviți pentru baza electorală a partidului de guvernare. Dacă această evaluare este măcar parțial corectă, este cu certitudine discutabil dacă prezentul guvern ar face un anumit efort pentru a facilita o rată înaltă de votare printre migranți.

Recomandări preliminare

Un pas corect evident care trebuie făcut este organizarea unei campanii extinse de informare cu scopul de a încuraja migrații moldoveni să-și exercite dreptul la vot. Organizatorii unei astfel de campanii vor trebuie să depună toate eforturile necesare pentru a asigura ca informațiile difuzate să nu fie sponsorizate de nici un partid politic și să reflecte obiectivul general apolitic de implicare a moldovenilor în procesul politic al națiunii lor. Alegerea canalelor de comunicare, utilizate pentru o astfel de campanie, s-ar putea baza pe recomandările prezentate în secțiunea precedentă „Comunicare”. Forța motrice a unei astfel de campanii ar fi accentuarea faptului că Votarea în Afara Țării reprezintă o modalitate evidentă de menținere a legăturii cu patria. Riscând să intru în polemică, țin să menționez faptul că atunci când un moldovean votează în cadrul unui scrutin național, votul său reprezintă preferința acordată unui partid politic; însă dacă un emigrant participă în același scrutin, votul său reprezintă preferința acordată Moldovei și legăturii cu patria. Importanța simbolică a VAT, ca manifestare a legăturii cu patria, este reliefată în remarcile unui migrant filipinez în Israel: „Am participat la cel mai recent scrutin [din 14 mai]. După completarea [documentației necesare] pentru votare, le-am expediat prin poștă Ambasadei Republicii Filipine în Tel Aviv. Inițial, nu prea eram dispus să votez, fiindcă nu eram sigur dacă votul meu va fi calculat ... însă mai apoi am decis să o fac, fiindcă aceasta este responsabilitatea mea de cetățean al Republicii Filipine”.

În cele din urmă, mai important decât o campanie de informare pentru creșterea participării la vot este angajamentul întregului corp politic moldovenesc față de importanța și integritatea sistemului VAT. Dacă principalele partide politice nu vor conștientiza faptul că participarea migraților la vot reprezintă o valoare mult mai largă decât simplul scop electoral, VAT probabil va rămâne o resursă neexplorată pentru consolidarea legăturii dintre diasporă și patrie. Ținând cont de aceasta, decizia de a nu organiza VAT va fi pe termen lung mult mai puțin distructivă decât organizarea acestui proces într-un mod, perceput de majoritatea migraților moldoveni, ca fiind lipsit de entuziasm și stângaci.

Referințe

Clifford, James. (1997). 'Diaspora', in Montserrat Guibernau & John Rex (eds.), *The Ethnicity Reader: Nationalism, Multiculturalism and Migration. (Tălmăcitorul etnicității: naționalism, multiculturalism și migrație)* Cambridge: Polity Press.

Esman, Milton (1986). "Diasporas and international relations" („*Diaspore și relații internaționale*”), in G. Sheffer (ed.), *Modern Diasporas in International Politics. (Diaspore moderne în politicile internaționale)* Londra: Croom Helm.

Gigauri, George (2006). *Diasporas as Vehicles of Development: Learning from International Experience. (Diaspore ca forță motrică a dezvoltării: lecții învățate din experiența internațională)* Organizația Internațională pentru Migrație, Chișinău.

Ionescu, Dina (2006). *Engaging Diasporas as Development Partners for Home and Destination Countries: Challenges for Policymakers. (Implicarea diasporelor în calitate de partener de dezvoltare pentru țările de origine și destinație: provocări pentru factorii de decizie)* Organizația Internațională pentru Migrație, Geneva.

Lücke, Matthias, Toman Omar Mahmoud și Pia Pinger (2007). *Recent Trends in Migration and Remittances in Moldova: The CBSAXA Survey 2006. (Tendințe recente privind migrația și remitențele în Moldova: Studiul CBS AXA 2006)* Institutul de Economie Mondială din Kiel.

Newland, Kathleen și Erin Patrick (2004). *Beyond Remittances: The Role of Diaspora in Poverty Reduction in their Countries of Origin. (Dincolo de remitențe: rolul diasporei în reducerea sărăciei în țara de origine)*. Institutul de Politici Migraționale: Washington, DC.

Shain Yossi (1999). *Marketing the American Creed Abroad. (Vândând crezul american peste hotare)* Cambridge: Cambridge University Press.

Sheffer, Gabriel (1986). "A new field of study: moderns diasporas in international politics" („*Un noi domeniu de studiu: diaspore moderne în politicile internaționale*”), in G. Sheffer (ed.), *Modern Diasporas in International Politics. (Diaspore moderne în politicile internaționale)* Londra: Croom Helm.

Anexa A

Interviuri

Numele	Reprezentant al	Locul	Data
Oleg Țulea	parlamentar	Chișinău	6 septembrie 2006
Serafim Urecheanu	Parlamentar și fostul primar al mun. Chișinău	Chișinău	6 septembrie 2006
Arcadie Barbăroșie	Institutul de Politici Publice	Chișinău	6 septembrie 2006
Olga Poalelunghe	Biroul Național Migrațiune (fostul)	Chișinău	8 septembrie 2006
Olga Goncearova	Biroul Relațiilor Interetnice	Chișinău	8 septembrie 2006
Matthias Lucke și Toman Omar Mahmoud	Institutul din Kiel	Chișinău	8 septembrie 2006
Ion Jigău	Gallup International	Chișinău	8 septembrie 2006
Amb. Larisa Miculeț	Ambasada Moldovei	Tel Aviv	2 noiembrie 2006
Părintele Pavel	Biserica ortodoxă	Roma	28 noiembrie 2006
Doina Babenco	Asociația Femeilor din Moldova	Trieste (prin telefon)	28 noiembrie 2006
Ambasadorul și personalul	Ambasada Moldovei	Roma	28 noiembrie 2006
Eduard Gherciu	Asociația Cetățenilor Moldoveni	Roma	29 noiembrie 2006
Sorin Cehan	Ziarul Gazeta Românească	Roma	29 noiembrie 2006
Giusy Dalconzo	Amnesty International	Roma	30 noiembrie 2006
Maurizio Saggion	Municipalitatea Roma	Roma	30 noiembrie 2006
Alla Ungurane	Migrant/activist social	Bologna	1 decembrie 2006
Notella Coitan	CGIL – Confederația Generală a Muncii	Bologna	1 decembrie 2006
Dr. Anonietta D'Antuono	Spitalul Sant Orsola	Bologna	1 decembrie 2006
Pavel și Vladimir	Migranți	Bologna	1 decembrie 2006
Antonio (Anatolie) + soția	Migrant	Padua	2 decembrie 2006
Alexandr Marcinschi	Activist social	Padua	2 decembrie 2006
Lev Prince	Ortal Personnel Co.	Tel Aviv	7 ianuarie 2007
Olga Vilkul și Natalia Kolbasina	Conducător, Compania de transferuri bancare	Moscova	7 februarie 2007
Lydia Mikheeva	Societatea moldovenească culturală și educațională „Speranța”	Moscova	7 februarie 2007
Vasiliev Pavel Vassilievich	Air Moldova	Moscova (prin telefon)	8 februarie 2007
Mikhailuk Ivan Federovich	Reprezentant al diasporei moldovenești, Comitetul Parlamentar pe problemele CSI	Moscova	8 februarie 2007
Victor Ziacevski	Ambasada Moldovei	Moscova	8 februarie 2007
Elena Dolgikh	Institutul Economiei Urbane	Moscova	9 februarie 2007
Părintele Irineu	Biserica ortodoxă moldovenească	Moscova	9 februarie 2007
Omar Gamdullaev și Ilyina Kseniya	„Terres Des Homes”, ONG pentru bunăstarea copiilor	Moscova	9 februarie 2007
Valentina Plesh	Centrul cultural moldovenesc, școala nr. 164	Moscova	10 februarie 2007

Sergey Mordanov, Olga Zhbanova și Milan Ursachi	Tineretul Moldovei în Federația Rusă	Moscova	10 februarie 2007
Shmuel Roitman	Moldova Flying Tour, Ltd. și consul onorific al Moldovei	Tel Aviv	20 februarie 2007
Danny Korn	Asociația Evreilor din Basarabia	Tel Aviv	20 februarie 2007
Pavel Jalba, Consul	Ambasada Moldovei	Tel Aviv	20 martie 2007
N.H.	Lucrător filipinez	Tel Aviv	15 mai 2007

Întâlniri informative

Peroane	Locul	Orașul	Data
Muncitori migranți	Șantier de construcții	Nes Ziona, Israel	14 noiembrie 2006
Muncitori migranți	Stația Termini	Roma	28 noiembrie 2006
Migranți/instruși	Seminar religios	Roma	30 noiembrie 2006
Muncitori migranți	City Park	Padua	2 decembrie 2006
Muncitori migranți	Chioșc de dulciuri și piețe alimentare	Moscova	8 februarie 2007
Copii moldoveni	Școala nr. 164	Moscova	10 februarie 2007
Migranți moldoveni	Diferite forumuri internet	(Realizate din Tel Aviv)	Continuu

Anexa B:

ADMINISTRAȚIA FILIPINEZĂ DE ANGAJARE PESTE HOTARE (AFAH)
(<http://www.poea.gov.ph/>)

Despre AFAH

Mandatul

Administrația Filipineză de Angajare peste Hotare, sau AFAH, este o agenție de stat, responsabilă de optimizarea beneficiilor programului național de angajare peste hotare. Agenția a fost creată în anul 1982 prin Ordinul Guvernului 797 pentru a promova și monitoriza angajarea peste hotare a muncitorilor filipinezi.

În anul 1987 AFAH a fost reorganizată prin Ordinul Guvernului 247, atribuindu-i-se următoarele funcții extinse:

- Reacționarea la modificarea condițiilor economice și situației pe piață; și
- Îmbunătățirea nivelului de protecție și componentelor regulatorii ale programului de angajare peste hotare.

În anul 1995, prin Legea Republicană nr. 8042, AFAH a fost împuternicită să elaboreze politici specifice, ținând cont de schimbările recente. Ele sunt următoarele:

- Garantarea drepturilor lucrătorilor migranți
- Liberalizarea funcțiilor regulatorii ale AFAH
- Reguli mai stricte cu privire la activitățile de recrutare și penalitățile corespunzătoare
- Amplasarea selectivă
- Repatrierea muncitorilor
- Program de reintegrare
- Sistemele informaționale comune de stat privind migrația și asistența de bază oferită muncitorilor migranți filipinezi și familiilor lor
- Utilizarea tehnologiilor informaționale pentru facilitarea diseminării informațiilor despre piața muncii
- Programe extinse de asistență comunitară educațională de bază pentru a permite muncitorilor migranți filipinezi să ia decizii în cunoștință de cauză
- Abordarea "o singură echipă pentru o singură țară" pentru a asigura sinergia serviciilor acordate filipinezilor peste hotare
- Restructurarea sistemului de soluționare în instanță a cazurilor ce țin de angajarea peste hotare

ADMINISTRAȚIA BUNĂSTĂRII LUCRĂTORILOR DE PESTE HOTARE (ABLH) (<http://www.owwa.gov.ph/>)

DESPRE ABLH

Administrația Bunăstării Lucrătorilor de peste Hotare (ABLH), agenție subordonată a Departamentul Muncii și Angajării (DMA), este principala agenție de stat, investită cu funcția de protejare și promovare a bunăstării muncitorilor migranți filipinezi (MMF) și a persoanelor întreținute de ei.

MANDATUL ABLH

Agenția are un mandat dublu:

- a. Prestarea serviciilor și oferirea indemnizațiilor sociale
- b. Asigurarea acumulărilor de capital și viabilității fondului

OBIECTIVE

- a. Protejarea intereselor și promovarea bunăstării MMF în semn de recunoaștere a contribuției lor valoroase în procesul de dezvoltare generală a țării.
- b. Facilitarea implementării prevederilor Codului Muncii cu privire la responsabilitatea guvernului în promovarea bunăstării MMF;
- c. Oferirea serviciilor sociale și de asistență socială muncitorilor migranți filipinezi, inclusiv asigurare, asistență în sfera socială, asistență juridică, servicii culturale, și servicii din domeniul remitențelor;
- d. Asigurarea eficienței încasărilor, precum și viabilității și durabilității fondului prin investiții întemeiate și raționale și politici de gestionare a fondului;
- e. Efectuarea unor studii și cercetări pentru îmbunătățirea bunăstării lor sociale, economice și culturale;
- f. Elaborarea, susținerea și finanțarea unor proiecte specifice pentru asigurarea bunăstării MMF.

SURSELE FONDULUI

ALBH este un fond fiduciar, format din contribuțiile de 25.00 USD al angajatorilor străini, muncitori care lucrează pe uscat și pe mare, venituri din investiții și dobânzi, precum și venituri din alte surse.

VIZIUNEA, MISIUNEA ȘI PRINCIPALELE VALORI ALBH elaborează și implementează programe și oferă servicii flexibile față de schimbări, asigurând în același timp viabilitatea fondului întru protecția intereselor și promovarea bunăstării membrilor săi MMF

ALBH este principala instituție de asistență socială, formată pe bază de membri, care servește interesele membrilor săi – muncitorii migranți filipinezi (MMF)

ALBH se angajează să gestioneze fondul într-o manieră transparentă și rațională, ținând cont de cerințele membrilor MMF.